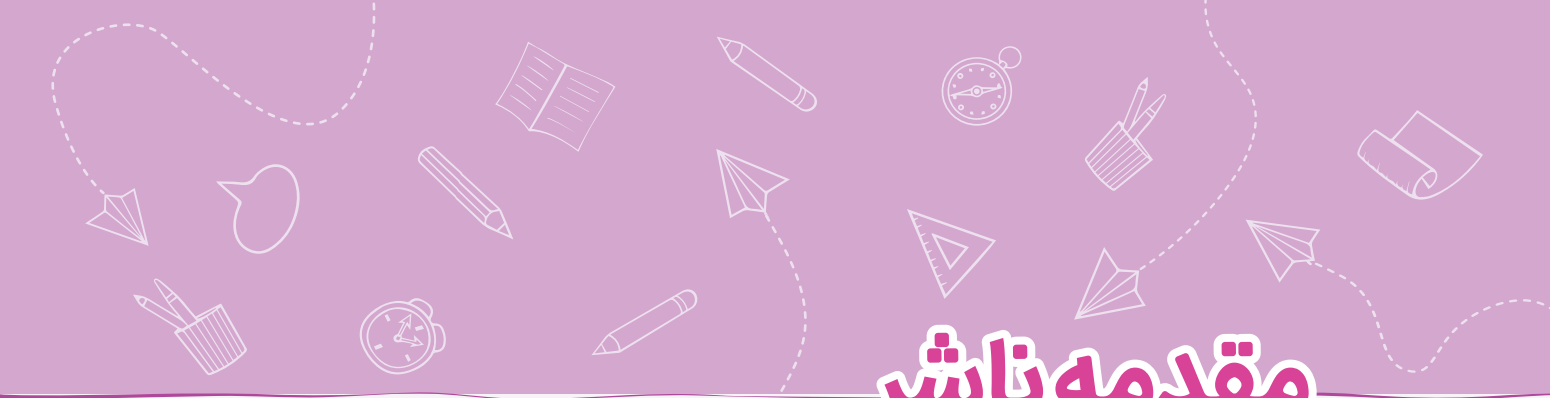

مقدمه ناشر

آزمون ورودی مدارس استعدادهای درخشان یا همان تیزهوشان در پایه نهم به دهم چند سالی است در دو بخش استعداد تحلیلی و استعداد تحصیلی برگزار می‌شود. تعدادی از سؤالات مربوط به استعداد تحصیلی در چند سال اخیر از درس مطالعات اجتماعی مطرح شده است و غالباً سؤالاتی هستند که نیاز به تحلیل و البته تسلط روی مباحث کتاب درسی نهم را دارند. همین دغدغه باعث شد کتابی که در دست دارید تألیف و تولید گردد. در این کتاب سعی کردیم درس‌نامه‌ای از مهم‌ترین مفاهیم آموزشی کتاب درسی را به صورت خلاصه برایتان تهیه کنیم تا با مطالعه آن بتوانید به تسلط کافی برسید. پرسش‌های چهارگزینه‌ای این کتاب با توجه به سؤالات آزمون‌های ورودی مدارس مختلف و تیزهوشان، تألیف و جمع‌آوری شده است که در کنار پاسخ‌نامه آموزشی و جامع آن می‌تواند تا حد زیادی موفقیت شما در آزمون استعدادهای درخشان و دیگر مدارس را هموار کند.

در آخر از آن‌جا که تهیه هیچ اثری خالی از خطا و اشتباه نیست، منتظر پیشنهادات و انتقادات شما هستیم.

مقدمه مؤلف

متوسطه اول، همیشه برای من جای غریبی بود؛ سال‌ها تو متوسطه دوم تدریس و تألیف داشتیم و به بچه‌های دهم، یازدهم و دوازدهم عادت کرده بودم تا این که سال ۱۴۰۱ ناخواسته در فضای متوسطه اول قرار گرفتم و نمی‌دونستم باید دقیقاً چی کار کنم. انگاری به یک سیاره ناشناخته رفته باشی و بخوای اونجا هم خونه خودت رو بسازی... از حق نگذریم همکارها و حتی خود دانش‌آموزان هم کمکم کردند تا به این فضا اخت بگیرم؛ پس خونه خودم رو هم تو متوسطه اول ساختم، شد چیزی که امروز باهاش مواجهم. تألیف همیشه برای من دو جنبه داره: ۱) رشد فکری خودم و ۲) کمک به رشد دانشی بچه‌ها تو درس مربوطه؛ پس به همین خاطر هست که خواستم سعی کنم خونه خودم رو بسازم.

القصة! زمان گذشت و گذشت تا رسیدیم به این کتاب که در حال حاضر، دست شماس و قراره باعث بشه در درس مطالعات، سری تو سرها بالا کنید و حسابی خودتون رو برای هر چی آزمون و امتحان و تست و این‌هاست، بسازید! چطور؟ بیاید یه دور با هم کتاب رو خیلی سریع مرور کنیم:

۱) درس‌نامه‌های خفن:

یکی از مزیت‌های این کتاب، درس‌نامه کامل، جامع و کاربردی اون هست که اگر بخوام ویژگی منحصربه‌فردش رو بگم که باقی کتاب‌ها ندارن، نکته‌محور بودن و توضیح تمام چالش‌های کتاب هست؛ خطبه‌خط کتاب درسی، زیرنویس عکس‌ها، نکات نمودارها و جداول، مفهوم آیات و بیشتر بدانی‌ها و ... رو توضیح دادم و سعی کردم ارتباطش با متن اصلی درس رو مشخص کنم تا چالشی برات باقی نمونه. علاوه بر این، در نظر داشته باشین که متن درس‌نامه، تمام سؤالات رو پوشش می‌ده و نکته‌ای رو فروگذار نمی‌کنه و یه جورایی شما رو آماده می‌کنه برای پاسخ‌گویی به اونا! پس حسابی حواستون به درس‌نامه باشه.

۲) تست‌های کاربردی و خطبه‌خط:

پس از درس‌نامه، تست‌های ناظر بر همون درس بلافاصله آورده شده تا هر آن چیزی که تو درس‌نامه خوندین، با تست‌زدن تو ذهنتون تثبیت بشه. این تست‌ها دو سطح اصلی معمولی و دشوار دارن که با آیکون‌های 😊 و 😊 مشخص شدن. برای تست‌های دشوار، باید تمرکز بیشتری به خرج بدی تا بتونی به کلید اصلی و پاسخ صحیح برسی. در پایان هر فصل هم سؤالات ترکیبی درس‌های مربوط رو آوردم تا ذهنتون به سؤالاتی ترکیبی از مباحث مختلف عادت کنه و یاد بگیرین چه جوری به کلید مورد نظر برسین.

۳) آزمون‌های جامع و شبیه‌ساز:

بعد از هر ۴ فصل، یک آزمون جامع داریم که کاملاً شبیه‌ساز آزمون تیزهوشانه و یک مرحله تو رو به آزمون نهایی نزدیک می‌کنه و در انتهای کتاب هم دوتا آزمون سوپر شبیه‌ساز گذاشتیم که دیگه خیالت رو راحت کنه و خودت رو تو فضای واقعی آزمون تصور کنی. دیگه چی از این بهتر؟

۴) پاسخ‌نامه مولوکولی:

هر کتابی، پاسخ‌نامه داره اما این که اون پاسخ‌نامه چه ویژگی داشته باشه، دیگه مختص و دست برتر همون کتاب هست و دست برتر ما تو پاسخ‌نامه این کتاب چیه؟ اینه که خطبه‌خط سؤال رو توضیح دادیم، به پاسخ مورد نظر رسیدیم، چالش‌ها رو بررسی و گزینه‌ها و موارد نادرست رو رد کردیم و در جای لازم، مشاوره و درس‌نامه و کلی نکته دیگه آوردیم که البته همه در راستای متن درس‌نامه هستن. پس با تمام این ویژگی‌ها نمی‌خوام بگم حتماً، ولی شاید این کتاب، تو رو از کتاب درسی بی‌نیاز کنه! پس خوب این کتاب رو بخون و بدرخش و از زندگی لذت ببر...

در نهایت هم ممنونم، ممنونم و ممنونم از خانم اصغری عزیز نه به خاطر تمام زحماتش که این کتاب را به نتیجه رساند، بلکه به خاطر منش و برخورد و مدارای بی‌نظیرشان. خداوند حفظشان کند.

فهرست

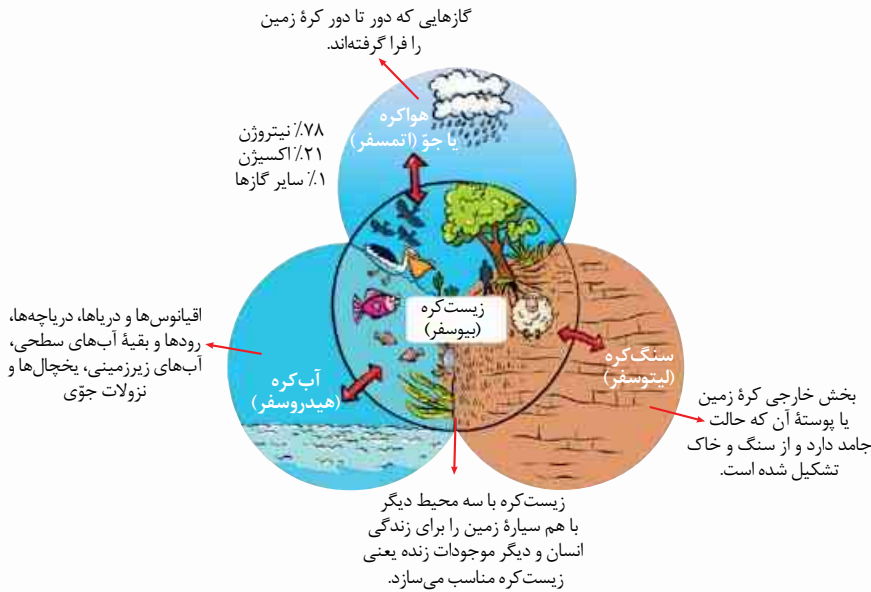
۷	 سیارهٔ ما زمین	فصل اول
۱۸	 سنگ‌کره، آب‌کره، هواکره	فصل دوم
۲۸	 زیست‌کره، تنوع شگفت‌انگیز	فصل سوم
۳۵	 ساکنان سیارهٔ زمین	فصل چهارم
۴۵	 آزمون‌های جامع ۱ و ۲	آزمون
۴۸	 عصر یکپارچگی و شکوفایی	فصل پنجم
۵۶	 ایران از عهد نادرشاه تا ناصرالدین‌شاه	فصل ششم
۶۶	 ایران در عصر مشروطه	فصل هفتم
۷۶	 سقوط حکومت شاهنشاهی و شکل‌گیری نظام جمهوری اسلامی	فصل هشتم
۸۵	 آزمون‌های جامع ۳ و ۴	آزمون
۸۸	 فرهنگ و هویت	فصل نهم
۹۶	 خانواده و جامعه	فصل دهم
۱۰۲	 حکومت و مردم	فصل یازدهم
۱۱۰	 بهره‌وری	فصل دوازدهم
۱۱۸	 آزمون‌های جامع ۵ و ۶	آزمون
۱۲۱	 آزمون‌های شبیه‌ساز	آزمون
۱۲۴		پاسخ‌نامهٔ تشریحی

فصل ۲: سنگ کره، آب کره، هوا کره

درس ۳: چهره زمین

سیاره‌ای که روی آن زندگی می‌کنیم از چهار محیط تشکیل شده است. به تصویر مقابل دقت کنید.

نکته: سنگ کره تأمین‌کننده خاک مناسب برای کشاورزی، غذای مناسب برای انسان و سایر جانوران و زیستگاه اصلی آن‌ها است. آب کره نقش مهمی در آب و هوای کره زمین و ادامه حیات موجودات زنده دارد. هوا کره نیز توسط لایه ازن ادامه حیات موجودات زنده را امکان‌پذیر می‌کند، کره زمین را از خطر اصابت اجرام آسمانی متفاوت حفظ می‌کند و در برقراری تعادل گرمایی کره زمین مؤثر است.

... آن کسی که زمین را بستر شما قرار داد و آسمان را همچون سقفی بر بالای سر شما برافراشت و از آسمان آبی فروفرستاد و به وسیله آن میوه‌ها را پرورش داد تا روزی شما باشد.
(سوره بقره، آیه ۲۲)
(سوره شوری، آیه ۲۹)
... و از نشانه‌های اوست آسمان‌ها و زمین و آنچه از جنبندگان در آن‌ها پراکنده‌اند.

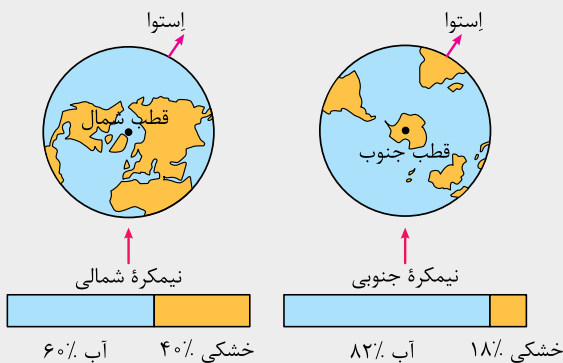
پیام آیه: خداوند زمین را که شامل مجموعه‌ای از شرایط مناسب است در اختیار انسان‌ها قرار داده است تا از آن به خوبی استفاده کنند و نیازهای خود را برطرف کنند. در قرآن کلمات زمین، روز و شب بسیار تکرار شده است که نشان‌دهنده اهمیت زمین و محیط زیست کره است.

خشکی‌ها

وسعت خشکی‌های زمین نسبت به آب‌ها کم‌تر است. حدود ۷۱ درصد سطح زمین را آب تشکیل می‌دهد.

نکته تصویری: می‌توان گفت که حدود ۴۰ درصد از نیمکره شمالی را خشکی و حدود ۶۰ درصد از آن را آب فراگرفته است و نیمکره جنوبی را حدود ۱۸ درصد خشکی و ۸۲٪ آب فراگرفته است؛ پس می‌توان نتیجه گرفت که میزان آب در هر دو نیمکره بیشتر از خشکی است.

توانظرت چیه

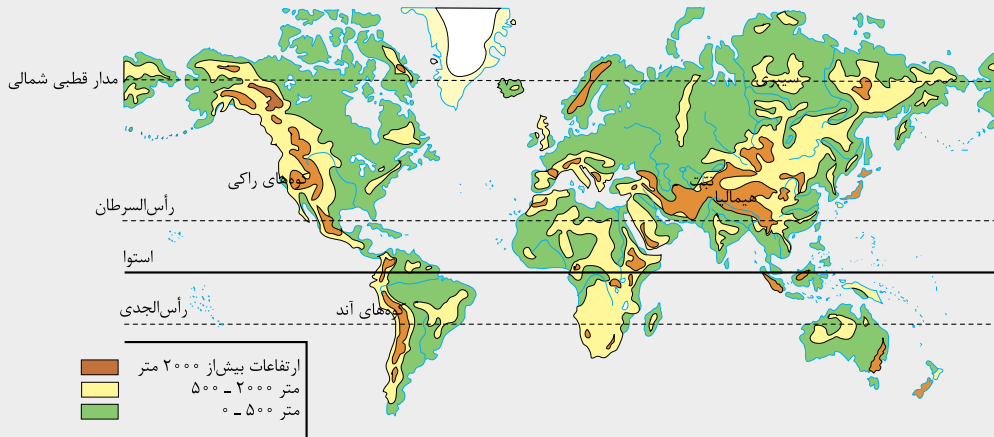

ناهمواری‌ها

پنج مجموعه بزرگ خشکی‌ها عبارت‌اند از: قاره‌های آسیا، اروپا، آفریقا، آمریکا، استرالیا و اقیانوسیه.

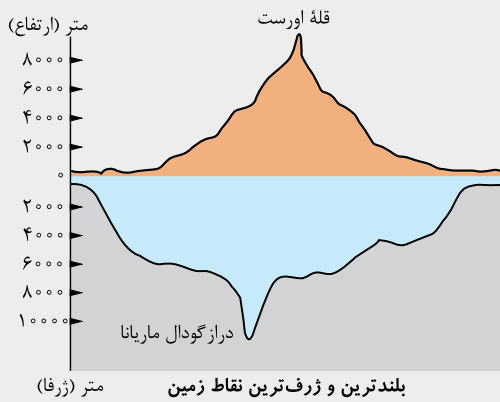
نکته: سطح خشکی‌ها صاف نیست و فلات‌ها، کوه‌ها، تپه‌ها، دشت‌ها و جلگه‌ها، پستی‌ها و بلندی‌های زیادی در آن ایجاد کرده‌اند.

نکته تصویری: در تصویر زیر، رنگ سبز نشان‌دهنده جلگه‌ها و دشت‌ها یعنی **سرزمین‌های پست** است. جلگه‌های پهناور جهان در کنار دریاها یا در امتداد رودهای بزرگ تشکیل شده‌اند. بخش زیادی از سطح قاره‌ها را این نواحی پست پوشانده‌اند. همچنین رنگ زرد و قهوه‌ای، **فلات‌ها** و **کوه‌های بلند** را نشان می‌دهد.

سرزمین‌هایی نسبتاً هموار اما مرتفع که از اطراف به سرزمین‌های **کم‌ارتفاع** و **پست** منتهی می‌شوند. **فلات‌ها** **فلات تبت** بلندترین فلات جهان است. **فلات‌ها**، کوه‌های بسیار بلند با قله‌های نوک تیز را در بر گرفته‌اند.

نکته تصویری: بلندترین نقطه زمین **قله اورست** و ژرف‌ترین نقطه زمین **درازگودال ماریانا** است.

تو نظرت چیه

ناهمواری‌های جوان	ناهمواری‌های پیر
۱- کوه‌های بسیار مرتفع جزء این دسته از ناهمواری‌ها است.	۱- کوه‌های کم‌ارتفاع که با گذشت زمان و فرسایش، قله‌های آن‌ها به شکل گنبدی درآمدند.
۲- دامنه این کوه‌ها شیب تندی دارند.	۲- این کوه‌ها دارای دره‌های باز به شکل U هستند. مانند دره U شکل گرینلند .
۳- دره‌های بین آن‌ها تنگ و به شکل V است. مانند دره V شکل ژاپن .	۳- شیب دامنه‌ها ملاپم است.

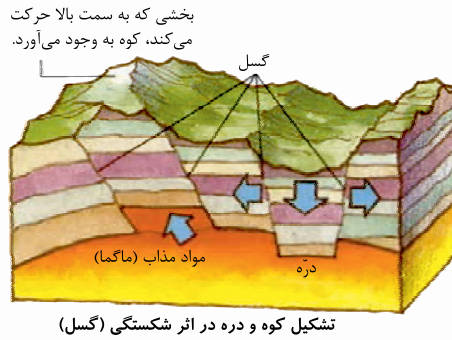
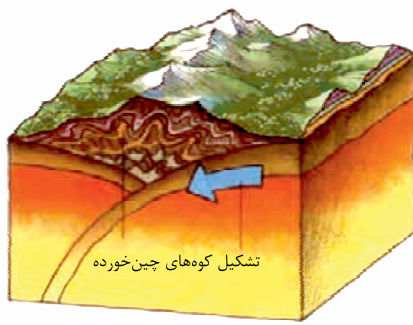
نکته: برخی از موارد بهره‌برداری و استفاده انسان‌ها از کوهستان‌ها و دامنه‌های آن‌ها و همین‌طور جلگه‌ها و دشت‌ها عبارت‌اند از:

کوهستان‌ها و دامنه‌ها	جلگه‌ها و دشت‌ها
۱- ساختن راه‌ها و جاده‌ها	۱- احداث روستاها و شهرها
۲- احداث تونل و سد	۲- انجام فعالیت‌های کشاورزی
۳- استخراج معادن، منابع و ...	۳- راه‌سازی و ...

توجه ناهمواری‌های جهان طی میلیون‌ها سال پدید آمده است و در طول زمان نیز تغییر شکل داده‌اند. به طور کلی، دو دسته از عوامل، موجب پیدایش و تغییر شکل ناهمواری‌ها شده‌اند: **عوامل طبیعی** و **عوامل انسانی**.

عوامل طبیعی مؤثر در تغییر شکل ناهمواری‌های زمین

عوامل درونی پوسته زمین به قطعات یا ورقه‌های بزرگی تقسیم شده است. این ورقه‌ها (پوسته و گوشته فوقانی) بخش‌هایی از قاره‌ها و کف اقیانوس‌ها را در بر می‌گیرند. ورقه‌ها روی بخش **خمیری شکل** گوشته یا نرم‌کره به آرامی و بسیار کند حرکت می‌کنند. این حرکت‌ها طی میلیون‌ها سال، تغییرات زیادی در ناهمواری‌ها به وجود می‌آورند. نتایج حرکت ورقه‌ها **ایجاد چین خوردگی‌ها، رشته کوه‌ها، شکست‌ها (گسل‌ها) و کوه‌های آتشفشانی**

عوامل بیرونی عواملی چون **هوازدگی**، **فرسایش آبی**، **فرسایش بادی** و **فرسایش یخچالی** سبب ایجاد تغییرات زیادی در **چهره ناهمواری‌ها** می‌شوند.

تأثیر فعالیت‌های انسان بر ناهمواری‌ها

انسان همواره برای رفع نیازهای خود و بهره‌برداری از محیط طبیعی، چهره ناهمواری‌ها را تغییر داده است.

سد و جاده

کشت پلکانی برنج

نکته تصویری: از جمله فعالیت‌های انسان برای تغییر چهره ناهمواری‌ها عبارت‌اند از: بهره‌برداری از **دریاچه ارومیه**، ایجاد معادن، ساخت **سد و جاده**، ساخت **تونل**، **کشت پلکانی برنج**، **خانه‌های روستایی کندوان** و

تغییرات چهره

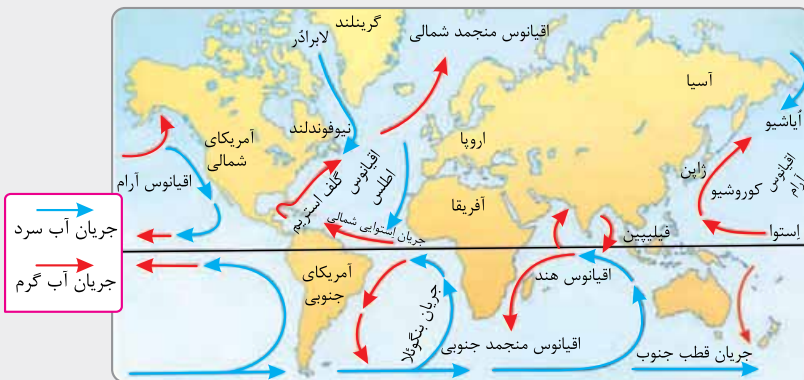
- نکات:** ۱ انسان‌ها اگر مکانی که برای زندگی انتخاب می‌کنند، دارای ناهمواری باشد، با ابزارهایی که در اختیار دارند، آن‌ها را تغییر می‌دهند ولی در صورت کلی، زندگی در مکانی که ناهمواری کم‌تری داشته باشد، مطلوب‌تر است.
- ۲ در نظر داشته باشید که پیشرفت صنعت و تکنولوژی و توسعه ابزارهای مختلف سبب شده است تا انسان دخالت‌های بیشتری در محیط طبیعی اطراف خود داشته باشد.

درس ۴: آب فراوان، هوای پاک

پنج مجموعه آبی بزرگ

آب کره (هیدروسفر) همه آب‌های زمین یعنی اقیانوس‌ها، دریاها، دریاچه‌ها، رودها و ... را شامل می‌شود.

نکات تصویری: ۱ پنج مجموعه بزرگ آب‌ها، یعنی اقیانوس‌های جهان شامل: **اقیانوس آرام**، **اقیانوس هند**، **اقیانوس اطلس**، **اقیانوس منجمد**

شمالی و اقیانوس منجمد جنوبی است.

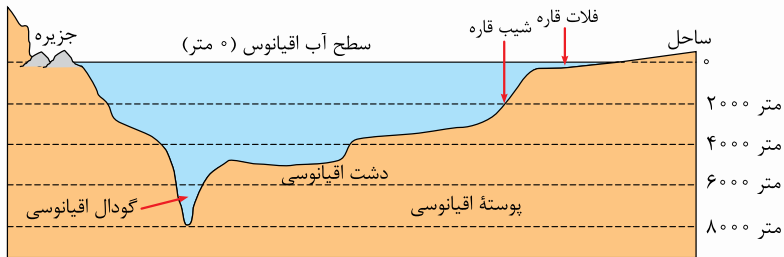
- ۲ در تصویر، جریان آب‌های گرم و سرد را مشاهده می‌کنید. جریان‌های آب گرم عبارت‌اند از: **جریان استوایی شمالی** - **جریان استوایی جنوبی** - **جریان گلف استریم** و **جریان کوروشیو**.
- جریان‌های آب سرد عبارت‌اند از: **آلاسکا** - **گرینلند شرقی - لابرادر** - **جریان قطبی جنوب** - **جریان بنگوئلا**.

پهناترین و عمیق‌ترین اقیانوس کره زمین، اقیانوس **آرام** است و درازگودال ماریانا، عمیق‌ترین نقطه آب‌های جهان در این اقیانوس قرار دارد.

نکته: مساحت اقیانوس آرام، ۱۰۰ برابر کشور ایران است.

ناهمواری‌های کف اقیانوس‌ها

- در مقایسه با ناهمواری‌های سطح زمین، مطالعه درباره اقیانوس‌ها و بستر آن‌ها بسیار دشوار است. علت این دشواری عبارت‌اند از: ۱ فشار زیاد آب
- ۲ تاریکی ۳ دمای کم در اعماق آب
- ۴ پوسته زمین در **کف اقیانوس‌ها** و **دریاها** امتداد دارد. کف اقیانوس‌ها و دریاها همانند سطح خشکی ناهمواری‌های فراوانی دارد.

فلات قاره (ایوان خشکی)

با خشکی تماس دارند، اغلب ناحیه‌ای کم‌عمق با ژرفایی کمتر از ۲۰۰ متر دیده می‌شود که به آن فلات قاره (ایوان خشکی) می‌گویند و از نظر وجود منابع غنی همچون نفت، گاز و جزایر ماهیگیری اهمیت دارند.

هم‌چنین در دریاها و دریاچه‌ها دیده می‌شود و در برخی از آن‌ها جزیره‌هایی سر از آب بیرون آورده‌اند.

شیب قاره‌ها

بعد از فلات قاره ناگهان شیب زیاد می‌شود. به این بخش شیب قاره می‌گویند.

نکته: شیب قاره تقریباً تا عمق ۲۰۰۰ متری امتداد دارد.

حرکات آب

حرکات آب دریا به صورت موج، جزر و مد و جریان‌های دریایی است.

جریان‌های دریایی گرم و سرد بر آب‌وهوای مناطقی که از مجاورت آن‌ها عبور می‌کنند تأثیر می‌گذارند. هم‌چنین، محل تلاقی آب‌های گرم و سرد از مهم‌ترین مناطق صید ماهی در جهان است.

نکات:

- ۱ آب دریاها به دلایل گوناگونی دائماً در حال حرکت‌اند. این حرکت به صورت موج‌های دریا، جریان‌های دریایی و جزر و مد است. به حرکت آب به سمت بالا و پایین، موج آب گفته می‌شود. جزر و مد در اثر نیروی گرانشی ماه و خورشید ایجاد می‌شود. به بالا آمدن آب و حرکت آن به سوی ساحل، مد و به پایین رفتن آن از سواحل، جزر گفته می‌شود.
- ۲ نیوفوندلند و شرق ژاپن که از مناطق مهم ماهیگیری در جهان هستند، در محل تلاقی جریان‌های دریایی گلف استریم و لابرادر (در نیوفوندلند) و ایاشیو و کوروشیو (در شرق ژاپن) هستند.

انسان و اقیانوس

۱ اقیانوس‌ها: یکی از منابع مهم تأمین غذا برای انسان محسوب می‌شوند.

۲ امکان حمل‌ونقل ارزان میلیون‌ها تن بار با کشتی را فراهم می‌کنند.

۳ به طور غیرمستقیم منبع تأمین آب شیرین برای ساکنان جهان‌اند.

۴ به همهٔ مردم جهان تعلق دارند ولی از سوی انسان‌ها مورد بی‌مهری قرار می‌گیرند و مخزن زباله تلقی می‌شوند.

ریختن میلیون‌ها تن زبالهٔ سمی کارخانه‌ها، پلاستیک و مواد تجزیه‌نشدنی به اقیانوس‌ها

دفع زباله‌های اتمی در اعماق اقیانوس‌ها (توسط کشورهای غیرمتعهد به سلامت محیط زیست)

صید بی‌رویه و انبوه ماهی‌ها، بدون آن‌که فرصت تولیدمثل برای آن‌ها فراهم شود، به بوم‌سازگان (اکوسیستم) آب‌ها به شدت لطمه می‌زند

به ویژه برخی کشورهای پیشرفته به وسیلهٔ فناوری‌های جدید مانند کشتی‌های مجهز به رادار یا نصب دائمی تورها در آب، به طور مداوم

ماهی صید می‌کنند.

نکات:

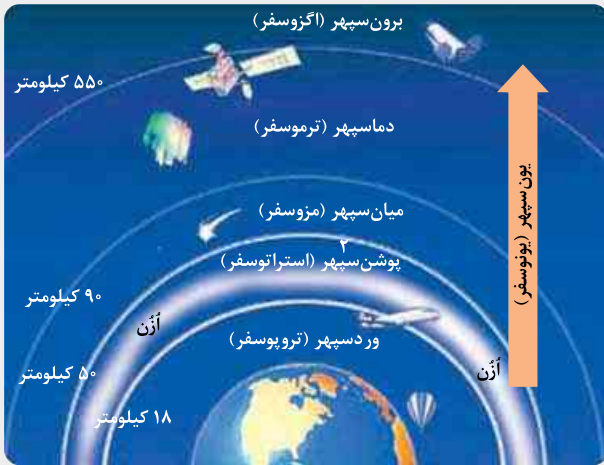
- ۱ اگر نسبت خشکی‌ها و آب‌های کرهٔ زمین برعکس می‌شد، در این صورت کمبود آب مهم‌ترین مشکل می‌بود. آب‌وهوای زمین دچار تغییرات زیادی می‌شد. کشاورزی و کشت محصولات خاصی که نیاز به آب بیشتر یا کمتر دارد تغییر می‌کرد؛ بسیاری از شغل‌ها مانند ماهیگیری یا کشاورزی ممکن بود کمتر یا بیشتر انجام شود و ...
- ۲ بیشتر کشورهای صنعتی و قدرتمند در برابر یک توافق بین‌المللی برای حفاظت و واپایش اقیانوس‌ها مقاومت می‌کنند، زیرا جمعیت زیادی دارند و یا ممکن است غیر از اقیانوس‌ها منابع دیگری برای درآمد نداشته باشند؛ بنابراین حداکثر بهره‌برداری و آسیب را به اقیانوس‌ها وارد می‌کنند. این کشورها هم‌چنین برای دفع زباله‌های سمی کارخانجات بزرگ خود از دریاها و اقیانوس‌ها بهره می‌برند.

هواکره (اتمِسفر)

جو یا هواکره لایه‌ای از گاز است که از سطح زمین تا ارتفاع حدود ۳۰۰۰ کیلومتری اطراف سیارهٔ زمین را در بر گرفته است.

جو مخلوطی از گازهای مختلف نیتروژن (۷۸٪)، اکسیژن (۲۱٪) و سایر گازها مانند دی‌اکسید کربن و بخار آب است.

جو از لایه‌های مختلف تشکیل شده است. پایین‌ترین لایه، که نزدیک به سطح زمین است، وردسپهر (تروپوسفر) نام دارد. تشکیل ابرها و بسیاری از تغییرات آب‌وهوایی در این لایه صورت می‌گیرد.

- نکات تصویری: ۱** طبق این تصویر پنج لایه اصلی جو زمین شامل: اگزوسفر، ترموسفر، مزوسفر، استراتوسفر و تروپوسفر است.
- ۲** لایه ازن در استراتوسفر قرار دارد و زمین را از پرتوهای زیان‌آور خورشید حفظ می‌کند.
- ۳** وردسپهر (تروپوسفر)، نزدیک‌ترین لایه به زمین تا ارتفاع ۱۸ کیلومتری زمین و برون‌سپهر (اگزوسفر) دورترین لایه از زمین در ارتفاع بیش از ۵۵۰ کیلومتری از سطح زمین است.
- ۴** به یاد داشته باشید که: وردسپهر همان تروپوسفر، پوشن‌سپهر همان استراتوسفر، میان‌سپهر همان مزوسفر، دماسپهر همان ترموسفر و برون‌سپهر، اگزوسفر است.
- ۵** از لایه وردسپهر تا برون‌سپهر، یون‌سپهر (یونوسفر) گفته می‌شود.

تنوع آب‌وهوا در جهان

همان‌طور که می‌دانید در بخش‌های مختلف کره زمین انواع گوناگون آب‌وهوا وجود دارد. برای مثال، در جنگل‌های کنگو در آفریقا آب‌وهوا گرم و مرطوب است، در حالی که در شمال آن در صحرای بزرگ آفریقا آب‌وهوا بسیار گرم و خشک است. در همین میان، نواحی ساحلی آفریقا در کنار دریای مدیترانه، آب‌وهوای مدیترانه‌ای دارند.

عوامل مؤثر بر آب‌وهوای جهان

۱. زاویه تابش خورشید و عرض جغرافیایی | اشعه خورشید از لایه‌های مختلف هوا کره عبور می‌کند و به زمین می‌رسد.

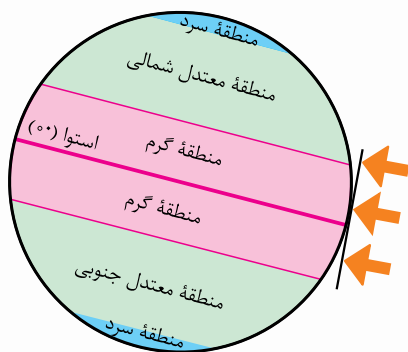
سرزمین‌های نزدیک استوا اشعه عمودی خورشید را دریافت می‌کنند، اما هر چه از استوا به طرف قطب‌ها پیش می‌رویم، تابش خورشید مایل‌تر می‌شود. در نتیجه، گرمای کم‌تری به زمین می‌رسد.

یکسان‌نابیدن خورشید به سطح زمین، سه منطقه را پدید می‌آورد:

۱ منطقه گرم در اطراف استوا تا مدارهای رأس‌السرطان و رأس‌الجدی **۲** منطقه معتدل شمالی و

جنوبی **۳** منطقه سرد در مجاورت قطب‌ها

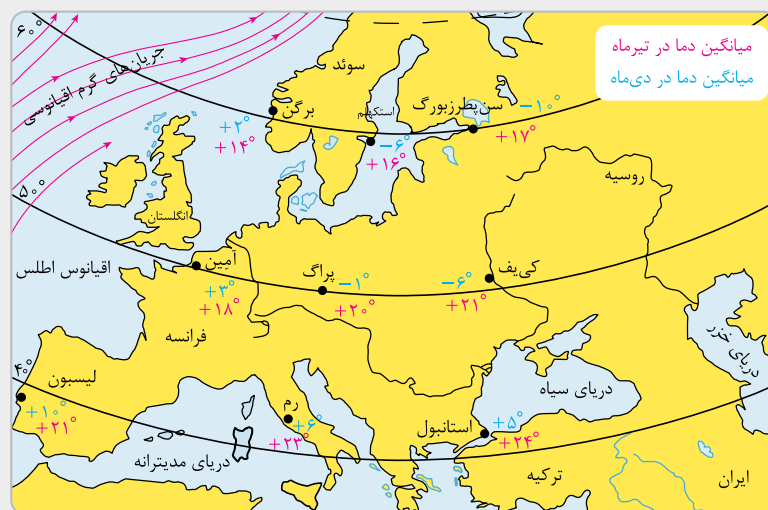
با حرکت از مدار استوا (صفر درجه) به سمت عرض‌های جغرافیایی بالاتر، دمای هوا کاهش می‌یابد و در نواحی مجاور قطب‌ها کم‌ترین میانگین دمای سالانه وجود دارد.

۲. دوری و نزدیکی به اقیانوس‌ها و دریاها | خشکی‌ها زودتر از آب‌ها گرم می‌شوند و سریع‌تر گرمای خود را از دست می‌دهند. آب‌ها بیشتر از خشکی‌ها گرما را در خود ذخیره می‌کنند. اقیانوس‌ها و دریاها باعث اعتدال دمای نواحی اطراف خود در فصل‌های زمستان و تابستان می‌شوند و گرما و سرمای مناطق را کاهش می‌دهند.

نکات تصویری: ۱ با توجه به تصویر، با مقایسه دمای دو شهر رم و استکهلم در اول دی‌ماه، درمی‌یابیم که استکهلم به دلیل دریافت مایل

تابش خورشید گرمای کم‌تری دریافت می‌کند، در نتیجه نسبت به رم دمای کم‌تری دارد.

۲ سه شهر برگن، استکهلم و سن‌پترزبورگ (لنینگراد)

با این‌که در یک عرض جغرافیایی هستند ولی دمای آن‌ها در دی‌ماه متفاوت است، زیرا این سه شهر از نظر دوری و نزدیکی به آب دریاها و اقیانوس‌ها متفاوت‌اند و یا ممکن است ارتفاع یکسانی نداشته باشند. این‌ها عوامل مهمی در تغییر آب‌وهوا هستند.

۳ شهر آمین (در کشور فرانسه) با این‌که نسبت به کی‌یف روی یک عرض جغرافیایی قرار دارند، اما میانگین دمای پایین‌تری دارد، زیرا در نزدیکی دریا قرار گرفته است. دریاها موجب اعتدال دمای نواحی مجاور خود در زمستان و تابستان می‌شوند.

عبور جریان‌های دریایی آب گرم از کناره کشورها موجب می‌شود که سرمای هوا در زمستان کاهش پیدا کند. به عکس، عبور جریان‌های آب سرد موجب بروز سرمای شدید در کناره‌ها می‌شود.

۳. ارتفاع از سطح زمین | در لایهٔ وردسپهر (نزدیک‌ترین لایهٔ جو زمین)، هر چه از سطح زمین بالاتر می‌رویم دمای هوا کم می‌شود. ← در نواحی مرتفع و بر فراز قله‌ها، کوه‌ها و دامنه‌ها دما پایین‌تر از نواحی پست است. هم‌چنین ارتفاعات کوه‌ها می‌توانند از نفوذ توده‌های مرطوب به آن سوی خود جلوگیری کنند و یا جهت وزش بادها را تغییر دهند.

نکات: ۱ به ازای هر ۱۰۰۰ متر ارتفاع، ۶ درجه از دمای هوا کاسته می‌شود. به همین دلیل ممکن است کوهنوردان در ارتفاعات زیاد با مشکلات تنفسی روبه‌رو شوند.

۲ عده‌ای از افراد ممکن است به دلیل کاهش فشار هوا در ارتفاعات به اکسیژن نیاز پیدا کنند، به همین دلیل در هواپیماها قبل از شروع پرواز نحوهٔ استفاده از ماسک اکسیژن به مسافران آموزش داده می‌شود.

۴. فشار هوا و جریان باد | هوا مانند سایر گازها وزن دارد و بر همه‌چیز فشار وارد می‌کند، ولی ما این فشار را حس نمی‌کنیم. فشار هوا را با فشارسنج اندازه‌گیری می‌کنند. فشار هوا در یک ناحیه همیشه یکسان نیست و می‌تواند زیاد یا کم شود.

هوا همیشه از جایی که فشار بیشتری دارد به سمت جایی که فشار کم‌تری وجود دارد جریان می‌یابد. ← باد به وجود می‌آید. پراکندگی کانون‌های فشار (مناطق فشار زیاد و مناطق فشار کم) از عوامل مهم جریان‌های عمومی هوا و تغییرات آب‌وهوایی در مناطق مختلف است.

انسان و تغییرات آب‌وهوایی

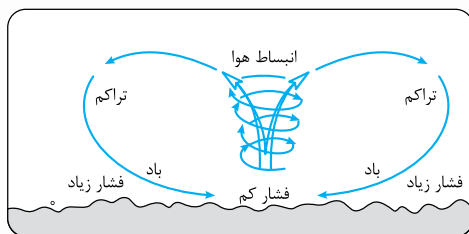
از نظر دانشمندان، طی صد سال گذشته، میانگین دمای زمین افزایش یافته است. ← علت ۱ افزایش تعداد خودروها و ۲ گسترش فعالیت‌های صنعتی که از سوخت‌های فسیلی استفاده می‌کنند و موجب آلودگی هوا و افزایش گازهای گلخانه‌ای در هواکره می‌شوند. یکی از دلایل توجه به انرژی هسته‌ای در کشور ما، علاوه بر کاربردهای پزشکی، کمک به کاهش آلودگی است.

پیامدهای گرم‌شدن کرهٔ زمین: ۱ ذوب‌شدن یخ‌های قطبی ۲ بالاآمدن آب دریا ۳ به زیر آب رفتن نواحی ساحلی و جزیره‌ها ۴ افزایش طولانی‌شدن دوره‌های خشکسالی در نواحی گرم و خشک ۵ افزایش سیلاب و ...

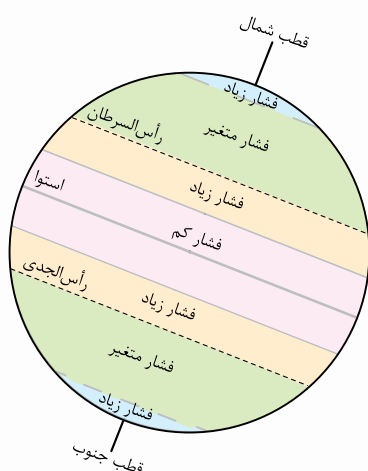
نکته: برخی کشورها از جمله آمریکا، با عدم رعایت قوانین بین‌المللی از بزرگ‌ترین تخریب‌کنندگان محیط زیست است.

فشار هوا

هوای گرم ← فشار کم‌تری دارد زیرا ← منبسط می‌شود و مولکول‌های آن از هم فاصله می‌گیرند. ← سبک‌تر است و به سمت بالا می‌رود. هوای سرد ← فشار بیشتری دارد زیرا ← سرما موجب تراکم و فشردگی بیشتر مولکول‌ها می‌شود. ← سنگین است و به سمت پایین زمین فرود می‌آید.

← از جابه‌جایی هوای سرد پرفشار و هوای گرم کم‌فشار باد به وجود می‌آید. چرا با وجودی که هوای سرد فشار زیادتر دارد ولی در ارتفاعات فشار هوا کم است؟ زیرا ← بالا رفتن از سطح زمین هوا رقیق‌تر و چگالی آن کم می‌شود ← با فاصله گرفتن از سطح زمین جاذبه کم‌تر می‌شود. ← هر چه از سطح زمین بالاتر برویم، فشار هوا کم می‌شود. ← فشار هوا در سطح دریاها زیاد و در ارتفاعات و کوهستان‌ها کم است.

کمربندهای فشار | کانون‌های فشار در دو نیمکرهٔ شمالی و جنوبی نسبت به یکدیگر قرینه هستند.

منطقهٔ استوایی کانون فشار کم است. ← هوا گرم و مرطوب است.

سرزمین‌های مجاور مدار رأس السرطان و رأس الجدی کانون فشار زیاد هستند.

مناطق معتدل، کانون فشارهای متغیر هستند. ← در زمستان‌ها، خشکی‌ها خیلی سرد و در تابستان خیلی گرم می‌شوند. این نواحی تحت تأثیر فشارهای زیاد و کم از اطراف خود قرار می‌گیرند.

مناطق قطبی در سراسر سال هوایی سرد و خشک دارند و کانون‌های فشار زیاد به شمار می‌روند.

درس سوم

۴۰- در خصوص چهار محیط تشکیل‌دهنده زمین، کدام مورد درست نیست؟

- ۱ بخش خارجی یا پوسته زمین که حالت جامد دارد، بیوسفر نامیده می‌شود.
- ۲ هیدروسفر شامل آب‌های سطحی و زیرزمینی، یخچال‌ها و نزولات جوی است.
- ۳ گازهایی که دورتادور زمین را فراگرفته‌اند، اتمسفر نام دارند.
- ۴ سه محیط لیتوسفر، هیدروسفر و اتمسفر که زندگی را برای موجودات فراهم کرده‌اند، با یکدیگر بیوسفر را ایجاد می‌کنند.

۴۱- در کدام گزینه تأثیر انسان در تغییر شکل ناهمواری‌ها درست نیست؟

- ۱ ایجاد معادن
 - ۲ خشک کردن دریاچه
 - ۳ ایجاد هوازدگی
 - ۴ ایجاد زمین کشاورزی
- ۴۲- کدام گزینه اشاره درستی به ویژگی ناهمواری‌ها دارد؟

- ۱ ناهمواری‌های جوان شیب ملایم دارند.
- ۲ ناهمواری‌های پیر دره‌های تنگ دارند.
- ۳ ناهمواری‌های پیر شیب تند دارند.
- ۴ ناهمواری‌های جوان، کوه‌های بسیار مرتفعی هستند.

۴۳- در کدام گزینه مقایسه بین خشکی‌ها و آب‌ها در دو نیمکره شمالی و جنوبی به درستی آمده است؟

- ۱ در نیمکره شمالی ۱۸٪ خشکی و ۸۲٪ آب وجود دارد.
- ۲ در نیمکره جنوبی ۱۸٪ خشکی و ۸۲٪ آب وجود دارد.
- ۳ در نیمکره شمالی ۴۰٪ آب و ۶۰٪ خشکی وجود دارد.
- ۴ در نیمکره جنوبی ۴۰٪ آب و ۶۰٪ خشکی وجود دارد.

۴۴- از میان گزینه‌های زیر، کدام یک درست است؟

- ۱ بیشتر وسعت زمین را خشکی‌ها فراگرفته است.
- ۲ حدود ۷۱٪ سطح زمین به ناهمواری‌ها اختصاص دارد.
- ۳ منظور از خشکی‌ها سرزمین‌های صاف و یکنواخت است.
- ۴ حدود ۲۹٪ سطح زمین را خشکی‌ها فراگرفته‌اند.

۴۵- چند مورد از موارد زیر درباره ناهمواری‌ها درست است؟

- الف) ژرف‌ترین نقطه زمین قله اورست است.
- ب) جلگه‌ها و دشت‌ها از جمله ناهمواری‌ها محسوب می‌شوند.
- ث) فلات گرینلند، بلندترین فلات جهان است.
- ج) فلات‌ها به سرزمین‌های مرتفع منتهی می‌شوند.
- د) فلات‌ها، کوه‌های بسیار بلندی را در بر گرفته‌اند.

- ۱ دو مورد
- ۲ سه مورد
- ۳ چهار مورد
- ۴ یک مورد

۴۶- بخشی از آیه ۲۲ سوره بقره که می‌فرماید: «... آن کسی که زمین را بستر شما قرار داد و آسمان را همچون سقفی بر بالای سر شما برافراشت و از آسمان آبی فروفرستاد ...» به ترتیب به کدام یک از محیط‌های کره زمین اشاره دارد؟

- ۱ هیدروسفر - لیتوسفر - اتمسفر
- ۲ اتمسفر - هیدروسفر - لیتوسفر
- ۳ بیوسفر - اتمسفر - هیدروسفر
- ۴ لیتوسفر - اتمسفر - هیدروسفر

۴۷- روی نقشه ناهمواری‌های جهان، رنگ زرد و قهوه‌ای نشانگر چیست؟

- ۱ جلگه‌ها و دشت‌ها
- ۲ فلات‌ها و کوه‌های بلند
- ۳ خشکی‌ها
- ۴ دریاها و اقیانوس‌ها

درس چهارم

۴۸- علت دشواری مطالعه درباره اقیانوس‌ها و بستر آن‌ها در کدام گزینه نادرست بیان شده است؟

- ۱ دمای کم در اعماق آب
 - ۲ فشار زیاد آب
 - ۳ تاریکی در اعماق اقیانوس‌ها
 - ۴ وجود جریان آبی
- ۴۹- کدام بخش از ناهمواری‌های بستر اقیانوس‌ها دارای منابع سرشار نفت و گاز است؟

- ۱ شیب قاره
- ۲ دشت اقیانوسی
- ۳ گودال اقیانوسی
- ۴ فلات قاره

۵۰- تأثیر انسان در تغییرات آب‌وهوایی در کدام گزینه آمده است؟

- ۱ افزایش گازهای گلخانه‌ای
- ۲ تغییر جریان‌های هوایی
- ۳ سردتر شدن میانگین دما در مجاورت قطب‌ها
- ۴ لطمه به اکوسیستم

۵۱- به ترتیب کدام گزینه اهمیت اقیانوس برای انسان و آسیب انسان به اقیانوس‌ها را نشان می‌دهد؟

- ۱ حمل‌ونقل - کشتی‌های مجهز به رادار
- ۲ محل تخلیه زباله - محل تأمین غذا
- ۳ صید انبوه و بی‌رویه ماهی - تأمین آب شیرین
- ۴ محل نصب دائمی تورها - تخلیه زباله‌های اتمی

۵۲- در کدام گزینه بین کلمات ارتباط معناداری وجود دارد؟

- ۱ گلف استریم - بنگوئلا
- ۲ آیشیو - لابرادر
- ۳ جریان قطب جنوب - جریان استوایی جنوبی
- ۴ گرینلند شرقی - کوروشیو

۵۳- در کدام گزین به ترتیب به شیب قاره و فلات قاره اشاره شده است؟

- ۱ ژرفایی کمتر از ۲۰۰ متر - ژرفایی بیشتر از ۲۰۰ متر
۲ ژرفایی حدود ۸۰۰۰ متر - ژرفایی کمتر از ۲۰۰ متر
۳ ژرفایی بیشتر از ۲۰۰ متر - ژرفایی کمتر از ۲۰۰ متر
۴ ژرفایی حدود ۸۰۰۰ متر - ژرفایی حدود صفر

۵۴- کدام موارد دربارهٔ هواکره درست است؟

- الف) تا ارتفاع ۲۰۰۰ کیلومتری اطراف سیارهٔ زمین را در بر گرفته است. (ب) ۷۸٪ هواکره نیتروژن و ۱٪ سایر گازها است.
پ) ۲۳٪ هواکره اکسیژن و ۱٪ گازهایی مانند CO₂ و بخار آب است. (ت) پایین ترین لایهٔ جو تروپوسفر است.
ث) تشکیل ابرها و تغییرات آب و هوایی در لایهٔ وردسپهر ایجاد می شود.

- ۱ الف - پ - ث ۲ ب - ت - ث ۳ الف - ب - ث ۴ الف - پ - ت

۵۵- کدام یک از مناطق زیر از نظر صید ماهی مهم هستند؟ چرا؟

- ۱ گرینلند - وجود جزایر ماهیگیری
۲ نیوفوندلند - تقابل جریان دریایی آیشیو و گلف استریم
۳ شرق ژاپن - تقابل جریان دریایی کوروشیو و آیشیو
۴ شرق ژاپن - تقابل جریان دریایی گلف استریم و آیشیو

۵۶- در ارتباط با «جریان عمومی هوا و تغییرات آب و هوایی در مناطق مختلف» کدام عامل از اهمیت بیشتری برخوردار است؟

(آزمون نمونه دولتی - شهرستان های تهران)

- ۱ جریان های دریایی ۲ عرض جغرافیایی ۳ ارتفاع از سطح زمین ۴ پراکندگی کانون های پرفشار

(آزمون نمونه دولتی - استان مازندران)

۵۷- کدام ناهمواری کف اقیانوس ها به ساحل نزدیک تر است؟

- ۱ گودال اقیانوسی ۲ شیب قاره ۳ دشت اقیانوسی ۴ فلات قاره

۵۸- برای این که بتوانیم صید ماهی داشته باشیم چه شرایطی مناسب است؟

- ۱ تلاقی آب های گرم و سرد - وجود شیب قاره
۲ جزر و مد - تلاقی جریان های دریایی
۳ وجود فلات قاره - تلاقی آب های گرم و سرد
۴ وجود جزایر ماهیگیری - وجود امواج دریایی

۵۹- علت تنوع آب و هوا در جهان چیست؟

- ۱ وجود لایه ای از گازها در اطراف سیارهٔ زمین
۲ جریان هوا از جایی که فشار بیشتری دارد به جایی که فشار کمتری دارد.
۳ افزایش استفاده از سوخت های فسیلی
۴ وجود لایهٔ ازن در اتمسفر

۶۰- یکسان نتابیدن خورشید به سطح زمین چه مناطقی را به وجود می آورد؟

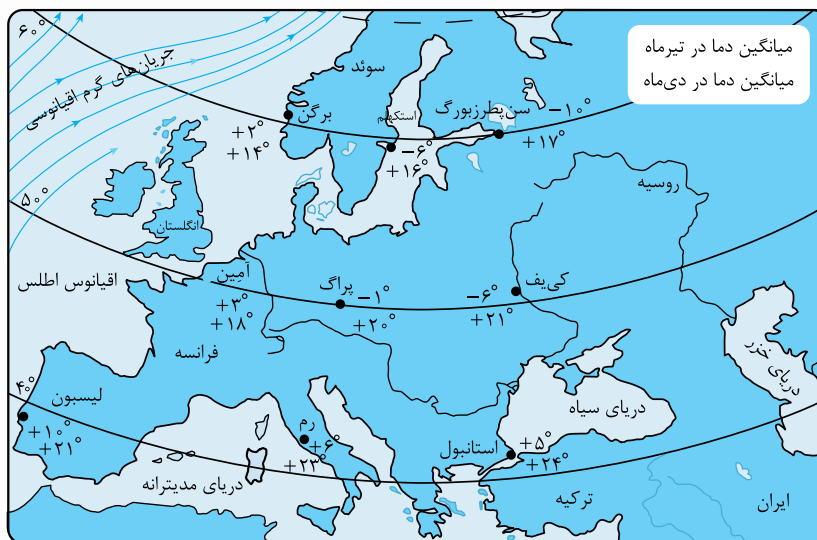
الف) منطقهٔ معتدل شمالی و جنوبی

پ) کاهش میانگین دمای سالانه در مدار صفر درجه

- ۱ الف - پ ۲ ت - پ ۳ ب - ت ۴ الف - ب

۶۱- به ترتیب علت بالا بودن دمای برگن نسبت به سن پترزبورگ و کاهش دمای سن پترزبورگ نسبت به استکهلم کدام است؟

- ۱ جریان های آب گرم اقیانوس اطلس - دور بودن از اقیانوس
۲ دور بودن از اقیانوس - جریان های آب گرم اقیانوس اطلس
۳ جریان های آب سرد - نزدیکی به اقیانوس
۴ نزدیکی به اقیانوس - جریان های آب سرد

(آزمون ورودی مدارس تیزهوشان)

۶۲- کدام یک از عبارات زیر دربارهٔ عوامل مؤثر بر دمای زمین درست است؟

- ۱ عبور جریان های آبی، سبب سرمای شدید در کناره ها می شود.
۲ افزایش عرض جغرافیایی با افزایش دما ارتباط مستقیم دارد.
۳ افزایش گازهای گلخانه ای از عوامل مؤثر بر دمای زمین است.
۴ کاهش ارتفاع در لایهٔ وردسپهر، افزایش دما را در پی دارد.

فصل ۶: ایران از عهد نادرشاه تا ناصرالدین شاه

درس ۱۱: تلاش برای حفظ استقلال و اتحاد سیاسی

تسلط افغان‌ها بر اصفهان و برکناری و قتل شاه سلطان حسین صفوی ^{موجب} تجزیه و تفرقه در ایران شد. از سوی دیگر، افغان‌ها نیز توان حکومت بر سراسر ایران را نداشتند؛ بنابراین در گوشه و کنار کشور افرادی مدعی حکومت شدند. **روسیه و عثمانی** نیز با استفاده از آشفتگی اوضاع، قسمت‌هایی از شمال و غرب ایران را اشغال کردند.

افشاریه: حکومت ناپایدار

در چنین شرایطی نادر که سرداری از ایل افشار بود با سپاهیان، نخست مهاجمان افغان را سرکوب کرد، سپس نیروهای روسیه و عثمانی را از ایران بیرون راند. نادر پس از این پیروزی‌ها بر تخت شاهی نشست. به این ترتیب **سلسله افشاریه** پایه‌گذاری شد.

۱. بیشتر دوران دوازده‌ساله پادشاهی او صرف **نبرد با بیگانگان و فرونشاندن شورش‌های داخلی** شد.
 ۲. نادر در تعقیب گروهی از افغان‌ها به **هندوستان** لشکر کشید، تا **دهلی** پیش رفت و با غنائم بسیار که با تجاوز و تصرف آن‌جا به دست آورده بود، بازگشت.
 ۳. سعی کرد ایران را به **کشوری یکپارچه و قدرتمند** تبدیل کند. وی از موقعیت حساس **خلیج فارس** و اهمیت **نیروی دریایی** آگاه بود ^{از این رو} برای **تأسیس نیروی دریایی ایران** در خلیج فارس، کارهایی انجام داد که با مرگش متوقف شد.
- در سال‌های پایانی حکومت نادر، نافرمانی‌ها و شورش‌های پیاپی تأثیر روانی نامطلوبی بر او گذاشت: ۱ او به اطرافیان و سرداران خود بدگمان شد و رفتارهای خشونت‌آمیز از خود بروز می‌داد. ^{در نتیجه} فرماندهان سپاهش از ترس جان خود، او را به **قتل** رساندند ^{و این امر باعث شد} ایران به صحنه جنگ حاکمان محلی و سران ایل‌ها تبدیل شود.

نکات تصویری:

- ۱ این نقشه قلمرو ایران در زمان نادرشاه افشار را نشان می‌دهد. همان‌طور که می‌بینید نادر در زمان حکومتش در میان انبوه لشکرکشی‌هایش به **بحرین، قفقاز و دهلی** لشکرکشی کرد.
- ۲ برخی از مهم‌ترین مکان‌های نبردهای نادر عبارت‌اند از: **کرنال و مورچه‌خورت**
- ۳ **نادرشاه مشهد** را به عنوان پایتخت افشاریه انتخاب کرده بود.

توجه‌تحریرچی

قلمرو ایران در زمان نادرشاه افشار

زندگی: آرامش و آسایش گذرا

سرانجام **کریم‌خان** از ایل زند، با پیروزی بر دیگر مدعیان حکومت، برای مدتی به درگیری‌ها و نزاع‌های داخلی پایان داد. او حکومت بخش بزرگی از ایران به جز **خراسان** را به دست گرفت و **سلسله زندیه** را بنیان نهاد.

۱. به **جای** عنوان شاه، لقب **وکیل‌الزعمای**، یعنی **نماینده مردم** را برای خود برگزید.
۲. به رفاه عمومی مردم توجه می‌کرد و به **صلح، آسایش و آرامش** آن‌ها اهمیت می‌داد و می‌کوشید از بروز ناامنی و شورش‌های داخلی جلوگیری کند.
۳. **سی سال** حکومت کرد و در این دوران، **ثبات و آرامش نسبی** را در سراسر کشور به وجود آورد. ^{در نتیجه} **اوضاع اجتماعی و اقتصادی** بهتر شد.
۴. در **شیراز**، پایتخت زندیه، بناهای مهمی مانند **بازار وکیل، مسجد وکیل، حمام وکیل و ارگ کریم‌خان** ساخته شد و فعالیت‌های علمی و فرهنگی در این شهر رونق یافت.

دوران قدرت‌یابی خاندان زند تقریباً هم‌زمان با آغاز تسلط **انگلستان** بر **هندوستان** بود. ^{در نتیجه} **انگلیسی‌ها** دسترسی بیشتری به **اقیانوس هند و دریاهای جنوبی ایران** پیدا کردند ^{در نتیجه} **نفوذ تجاری** آن‌ها در ایران افزایش یافت. با مرگ کریم‌خان، افراد خاندان **زند** برای **دستیابی** به قدرت وارد کشمکش و درگیری با یکدیگر شدند. ^{در نتیجه} ایران گرفتار جنگ داخلی شد.

نکات تصویری:

قلمرو ایران در زمان زندیه

- ۱ این نقشه، قلمروی ایران در زمان حکومت سلسله زندیه را نشان می‌دهد.
- ۲ در آن زمان بصره در تصاحب ایران قرار داشت.
- ۳ هم‌زمان با حکومت زندیه بر ایران، حکومت خراسان تحت فرمانروایی شاه‌رخ‌شاه و افغانستان در دست احمدخان درانی بود و بلوچستان توسط خانات بلوچ اداره می‌شد.

توضیحات چیه

قاجاریه: گسترش نفوذ و دخالت کشورهای استعمارگر

ایل قاجار یکی از ایل‌های ترک‌تبار ایران بود. آقامحمدخان، پسر یکی از رؤسای این ایل، پس از مرگ کریم‌خان تلاش برای رسیدن به قدرت را آغاز کرد و سرانجام حکومت قاجار را بنیان گذاشت.

- ۱ در راستای رسیدن به حکومت پس از مدتی جنگ و گریز، لطفعلی‌خان زند، آخرین فرمانروای زندیه را شکست داد و به قتل رساند.
 - ۲ مردم کرمان را به دلیل پناه‌دادن به لطفعلی‌خان، بی‌رحمانه مجازات کرد.
 - ۳ با لشکرکشی‌های پیاپی بر سراسر ایران مسلط شد و حکومت قاجار را بنیان گذاشت و تهران را به پایتختی خود انتخاب کرد.
- او مردی تندخو و بی‌رحم بود و سرانجام به دست خدمتکارانش به قتل رسید.
- پس از آقامحمدخان برادرزاده‌اش فتحعلی‌شاه به قدرت رسید. دوره حکومت او هم‌زمان با آغاز نفوذ و دخالت روسیه، انگلستان و فرانسه در ایران بود.

نکات تصویری:

قلمرو ایران در اوایل حکومت قاجاریه

- ۱ نقشه مقابل، قلمرو ایران در اوایل حکومت قاجاریه را نشان می‌دهد. همان‌طور که در تصویر می‌بینید، در آن زمان قلمرو ایران گسترش یافته بود و حتی خراسان نیز که در زمان زندیه از قلمرو خارج مانده بود، توسط آقامحمدخان به ایران بازگردانده شد.
- ۲ در تصویر روبه‌رو می‌بینید که در آن زمان افغانستان، گرجستان و قفقاز در تسلط قاجار بود، البته قفقاز در دوران فتحعلی‌شاه و در پی جنگ با روسیه و هرات نیز در زمان محمدشاه و ناصرالدین‌شاه، در اثر درگیری با بریتانیا از دست رفتند.

توضیحات چیه

- ۴ نکات: آقامحمدخان تهران را به عنوان پایتخت خود برگزید: ۱ به دلیل این‌که نزدیک به گرگان (محل زندگی ایل قاجار) بود، ۲ به این دلیل که در مرکز ایران قرار داشت و از مرزها دورتر بود و ۳ می‌توان موقعیت جغرافیایی تهران را نیز ذکر کرد.

اوضاع اروپا

در فاصله سقوط صفویه تا روی کار آمدن قاجاریه، اوضاع کشورهای اروپایی تغییر کرده بود. یکی از دلایل عمده این تغییر، انقلاب صنعتی بود که از انگلستان آغاز شد و در دیگر کشورهای اروپایی گسترش یافت. عوامل مؤثر در شکل‌گیری انقلاب صنعتی: ۱ سرازیر شدن ثروت زیاد سرزمین‌های استعمارشده مانند هند و قاره آمریکا توسط اروپاییان ۲ نظام گسترده برده‌داری آفریقایان و تجارت پرسود آن

- ۱ نیروی ماشین و ابزارهای صنعتی جای نیروی انسان و ابزارهای دستی را در تولید گرفت. ← سرعت و میزان تولید افزایش یافت.
- ۲ موجب افزایش قدرت اقتصادی، نظامی و سیاسی کشورهای اروپایی شد. ← به طغیانگری آن‌ها دامن زد، هم‌چنین باعث شد توجه آن‌ها به کشورهایی جلب شود که دارای نیروی کار انسانی، مواد اولیه یا بازار مصرف مناسبی بودند.
- ۳ افزایش فعالیت‌ها و رقابت‌های استعماری کشورهای اروپایی و نابرابری در سطح جهان را به دنبال داشت.

نتایج انقلاب صنعتی

نکته: در انقلاب صنعتی تنها هدف اصلی، افزایش تولید و فروش بیشتر بود که این امر موجب رواج یافتن نگاه ابزاری به انسان شد. یکی از پیامدهای مخرب این دوران به بعد، آسیب شدید به محیط زیست بود.

حمله روسیه به ایران روسیه تا پیش از فرمانروایی پتر کبیر کشوری ضعیف و عقب مانده بود، اما در نتیجه برنامه ها و فعالیت های او به کشوری قدرتمند و استعمارگر تبدیل شد. پس از آن نیز با حمله به کشورهای همسایه، قلمرو خود را گسترش داد. یکی از اهداف استعماری این کشور، رسیدن به آب های خلیج فارس و اقیانوس هند بود.

در زمان فتحعلی شاه، روسیه با ارتشی مجهز به سلاح های جدید و آشنا با فنون جنگی تازه به قلمرو ایران در قفقاز حمله کرد. سپاه ایران از جنگاوران ایل های مختلف تشکیل شده بود و با سلاح های ابتدایی به مقابله با نیروهای روس پرداخت. سرانجام پس از ۱۰ سال جنگ نابرابر، روسیه پیروز شد و عهدنامه گلستان به ایران تحمیل شد. به موجب این عهدنامه، ایالت های گرجستان و داغستان و شهرهای باکو و گنجه از حاکمیت ایران جدا شدند و تحت حاکمیت روسیه قرار گرفتند.	عهدنامه گلستان
مردم ایران که از عهدنامه گلستان ناخشنود بودند، با فتوای علما برای آزاد کردن سرزمین های اشغالی بسیج شدند. سپاه ایران به سرعت مناطق اشغال شده را آزاد کرد. روسیه با تمام قوا و تجهیزات وارد جنگ شد و با شکست سپاه ایران، عهدنامه ترکمانچای را که ننگین تر از قرارداد گلستان بود، به کشور ما تحمیل کرد. به موجب این قرارداد، سرزمین های ایرانی شمال رود ارس به تصرف روسیه درآمد و همچون معاهده گلستان، ایران از داشتن کشتی جنگی در دریای مازندران محروم شد و مجبور به پرداخت غرامت گردید.	حمله روسیه به ایران عهدنامه ترکمانچای

علل شکست ایران و بسته شدن معاهدات گلستان و ترکمانچای: ۱ ضعف در فرماندهی و بخشی از لشکر ۲ خیانت برخی از درباریان ۳ انزوای برخی شخصیت های کارآمد مانند قائم مقام ۴ فریبکاری روس ها و میانجی گری خائنانۀ انگلیس

نوجه در نظر داشته باشید که دریای خزر نام های مختلفی اعم از مازندران، کاسپی و ... دارد؛ پس هر جا اسامی مختلف آن را دیدید، در ذهنتان فقط یک دریا را داشته باشید.

اهداف و برنامه های استعماری انگلستان در ایران

در اوایل دوره قاجار مهم ترین مستعمرۀ انگلستان یعنی هندوستان، با ایران همسایه بود. حفظ این مستعمره برای انگلستان اهمیت بسیار داشت. بنابراین یکی از هدف های اصلی انگلستان از ارتباط با حکومت قاجار این بود که اجازه ندهد کشورهای رقیب از طریق ایران به هندوستان دسترسی پیدا کنند. تعهدات ایران و انگلستان در چند عهدنامه در زمان فتحعلی شاه تعهدات انگلستان: انگلیسی ها متعهد شدند که در صورت حمله کشورهای دیگر به ایران، به حکومت قاجار کمک های مالی و نظامی کنند.

سرانجام تعهدات انگلستان: انگلستان در طول جنگ های روسیه با ایران، به تعهدات خود عمل نکرد. حتی در دوران محمدشاه و ناصرالدین شاه با لشکرکشی به خلیج فارس و حمله به جزایر و بنادر ایران، حکومت قاجار را مجبور به جدایی افغانستان از ایران کرد. انگلیسی ها ناصرالدین شاه را نیز وادار به جدایی قسمت شرقی سیستان و بلوچستان از ایران کردند. هم چنین تعدادی از جزایر ایرانی خلیج فارس را نیز به اشغال درآوردند و به پایگاه نظامی خود تبدیل کردند.

نکات تصویری:

- این تصویر، نقشه سرزمین هایی را که در دوره قاجار از ایران جدا شدند، نشان می دهد.
- شهرهای خیوه، بخارا و مرو طبق عهدنامه آخال (میان روسیه و ایران) از ایران جدا شدند.
- هرات، کابل و قندهار طبق عهدنامه پاریس (میان انگلستان و ایران) از ایران جدا شدند.
- ایالت های داغستان، گرجستان، تفلیس و گنجه طی عهدنامه گلستان (میان روسیه و ایران) از ایران جدا شدند.
- قره باغ و ایروان طبق عهدنامه ترکمانچای (میان روسیه و ایران) از ایران جدا شدند.
- قسمت های شرقی سیستان و بلوچستان در عهدنامه گلداسمیت (میان انگلستان و ایران) از ایران جدا شدند.

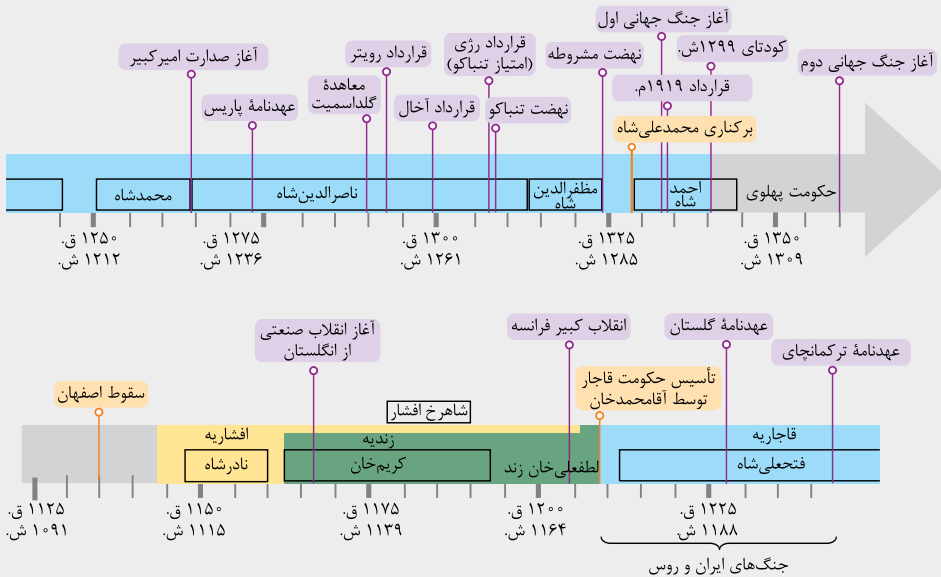
تو نظرت چیه

قرارداد گلداسمیت عهدنامه آخال عهدنامه گلستان عهدنامه ترکمانچای عهدنامه پاریس

- ۱ بر روی این نمودار می‌توانیم ترتیب زمانی وقوع رویدادهای تاریخی را از سقوط صفویه (اصفهان) تا آغاز جنگ جهانی دوم مشاهده کنیم.
- ۲ ترتیب قراردادهایی که در زمان قاجاریه رخ داد به صورت زیر بوده است:
- عهدنامه گلستان ← عهدنامه ترکمانچای ← عهدنامه پاریس ← معاهده گلداسمیت ← قرارداد روتر ← قرارداد آخال ← قرارداد رژی (امتیاز تنباکو) ← قرارداد ۱۹۱۹ م.
- ۳ انقلاب کبیر فرانسه بعد از انقلاب صنعتی به وقوع پیوست.
- ۴ با دقت در نمودار می‌توان دید که حکومت افشاریه با فرمانروایی شاهرخ افشار بر خراسان در دوران سلسله زندیه نیز تداوم یافته بود.
- ۵ ترتیب پادشاهان قاجار به شرح زیر است:
- آقامحمدخان قاجار ← فتحعلی‌شاه ← محمدشاه ← ناصرالدین‌شاه ← مظفرالدین‌شاه ← محمدعلی‌شاه ← احمدشاه
- ۶ دو نهضت مهم که در دوران قاجار به وقوع پیوست عبارت‌اند از: نهضت تنباکو و نهضت مشروطه
- ۷ آغاز جنگ جهانی اول در دوره حکومت احمدشاه قاجار بود.

توضیحات:

درس ۱۲: در جست‌وجوی پیشرفت و رهایی از سلطه خارجی

تلاش برای نوسازی و اصلاح امور کشور

دو تن از کسانی که برای این امر در ایران تلاش کردند، عباس‌میرزا و میرزا تقی‌خان امیرکبیر بودند. در ادامه اقداماتی را که برای اصلاح امور کشور در زمان هر یک انجام شد، جداگانه مورد بررسی قرار می‌دهیم.

- ولیعهد فتحعلی‌شاه و فرمانده لشکر ایران در جنگ با روسیه بود که در جریان این جنگ‌ها متوجه تأثیر علم و صنعت بر پیشرفت‌های نظامی آن کشور و دیگر کشورهای اروپایی شد.
- او یکی از نقاط قوت روس‌ها را در جنگ، برخورداری آن‌ها از دانش و تجهیزات پیشرفته نظامی می‌دانست.
- او به این نتیجه رسید تا تغییراتی در جهت پیشرفت‌های علمی و صنعتی در ایران ایجاد نشود، تعداد زیاد سپاهیان ایران و دلاوری و فداکاری آن‌ها، برای پیروزی در جنگ کافی نیست.
- به گمان او، یکی از اقدامات لازم برای پیشرفت ایران، فرستادن افرادی به انگلستان برای فراگیری علوم و فنون جدید بود. این افراد برای تحصیل در رشته‌های فنی، نظامی و پزشکی به اروپا رفتند و به تدریج زمینه آشنایی با دستاوردهای کشورهای اروپایی را فراهم آوردند.
- او برای آگاهی از اوضاع کشورهای اروپایی دستور داد کتاب‌هایی را در موضوع تاریخ آن کشورها به زبان فارسی ترجمه کنند. در آن دوره، صنعت چاپ به تازگی وارد ایران شده بود.
- عباس‌میرزا در آستانه لشکرکشی برای دفاع از هرات که به اشغال انگلیس درآمده بود، به طرز مشکوکی از دنیا رفت و پسرش محمدمیرزا ولیعهد شد.

عباس‌میرزا

میرزا تقی‌خان امیرکبیر

- اقداماتی جدی و مؤثر برای نوسازی و اصلاح امور ایران انجام داد.
- در ابتدای سلطنت ناصرالدین‌شاه، صدراعظم شد و در اداره کشور اختیار کامل داشت. در آن زمان حکومت قاجار با مشکلات بزرگی از قبیل شورش در ایالت‌ها، دخالت‌های خارجی، بی‌نظمی و اختلال در امور کشوری و لشکری و خالی‌بودن خزانه روبه‌رو بود.
- امیرکبیر پس از برقرار کردن امنیت و آرامش در کشور، اقداماتی را برای نوسازی تشکیلات حکومتی و مبارزه با مفاسد اداری و اقتصادی آغاز کرد.
- او در سیاست خارجی، به حفظ استقلال کشور توجه داشت و درصدد قطع نفوذ روسیه و انگلستان در ایران بود.
- یکی از اقدامات او تأسیس مدرسه دارالفنون بود. او فرستادن دانشجو به اروپا را کافی نمی‌دانست؛ بنابراین تصمیم گرفت مدرسه‌ای به سبک مدرسه‌های جدید در ایران تأسیس کند تا ایرانیان بیشتری علوم و فنون جدید را بیاموزند.
- او هم‌چنین از کشورهایی به‌جز روسیه و انگلستان استعمارگر (مثلاً از اتریش)، معلمانی را برای تدریس در دارالفنون استخدام کرد.
- مدرسه دارالفنون مدتی پس از برکناری امیرکبیر و چند روز پیش از قتل او شروع به کار کرد.
- سرانجام ناصرالدین‌شاه تحت تأثیر برخی توطئه‌چینی‌ها، دستور قتل امیرکبیر را صادر کرد. پس از مرگ او کشور با رکود و افول در زمینه‌های مختلف مواجه شد.

گسترش مدرسه‌های جدید

ایران در طول تاریخ، مهد برخی از بزرگ‌ترین مراکز علمی (هم‌چون نظامیه‌ها و دانشگاه‌های مشهور مانند جندی‌شاپور) بوده است و در دوران اوج تمدن اسلامی، علوم و فنون متعددی توسط دانشمندان مسلمان ایرانی و غیرایرانی تولید و توسعه یافته است. یکی از عوامل رشد علمی و صنعتی اروپاییان پس از قرن ۱۵: آشنایی با گنجینه تمدنی‌ای که غالباً به زبان‌های فارسی یا عربی نگاشته شده بود. این در حالی است که ایران به‌ویژه در دوره قاجار، به دلایلی از جمله نالایق‌بودن برخی حاکمان، با گندی و توقف در رشد و نوآوری‌های علمی مواجه شد.

- توجه برخی حاکمان داخلی و روشنفکران به پیشرفت‌های کشورهای اروپایی
- برخی کشورهای استعمارگر به دلیل منافع خود، درصدد تغییر روش‌های تعلیم و تربیت در ایران بودند تا بتوانند نسل آینده مدارس جدید ایران را مطابق برنامه‌های خود تربیت کنند.
- افرادی مانند میرزا حسن رشیدیه تصمیم گرفتند تا در ایران مدرسی براساس روش‌های جدید تعلیم و تربیت عمومی تأسیس کنند. بعضی از این مدارس متناسب با فرهنگ اروپاییان ساخته شده بود و با سبک و فرهنگ تعلیم و تربیت در ایران اسلامی تفاوت داشت.

مبارزه با نفوذ و سلطه اقتصادی بیگانگان

کشورهای استعمارگر روسیه و انگلستان علاوه بر این که بخش‌های پهناوری از خاک ایران را جدا کردند، برای نفوذ اقتصادی در کشور ما به رقابت با یکدیگر پرداختند.

امتیازهای واگذارشده به روس‌ها	امتیازهای واگذارشده به انگلیسی‌ها
۱- شیلات شمال	۱- احداث تلگراف
۲- بانک استقراضی روس	۲- روتر: بهره‌برداری از جنگل‌ها و منابع و معادن ایران به‌جز طلا و نقره
۳- تشکیل نیروی قزاق	۳- کشتی‌رانی در کارون
۴- احداث راه شوسه‌ای بین انزلی و قزوین	۴- بخت‌آزمایی (لاتاری)
۵- قرارداد گمرکی	۵- تأسیس بانک شاهنشاهی
	۶- خرید و فروش انحصاری توتون و تنباکو
	۷- داری: استخراج معادن نفت

نتیجه واگذاری این امتیازها: ۱- صنعت و بازرگانی کشور ما با واگذاری این امتیازها آسیب فراوانی دید. ۲- شرکت‌های بازرگانی خارجی که به دنبال بازارهای مصرف جدید بودند، در بیشتر شهرهای ایران شعبه‌هایی تأسیس کردند و به خرید و فروش مشغول شدند. ۳- این شرکت‌ها معمولاً کالاهای اروپایی را بدون پرداخت حقوق گمرکی و یا با حقوق گمرکی بسیار ناچیز وارد کشور می‌کردند. ۴- تولیدکنندگان و بازرگانان ایرانی به دلیل ناتوانی در رقابت با این شرکت‌ها، تضعیف و دچار ورشکستگی شدند.

مردم مسلمان ایران می‌دانستند که واگذاری امتیازهای اقتصادی به روسیه و انگلستان موجب تسلط هر چه بیشتر بیگانگان بر منابع ثروت و بازار کشورشان می‌شود. در نتیجه با واگذاری امتیازها مخالفت کردند. روحانیون که از گروه‌های آگاه و مورد احترام و اعتماد جامعه ایران در عصر قاجار بودند، رهبری اعتراض‌ها را بر عهده داشتند.

نهضت تنباکو

این نهضت یکی از گسترده‌ترین جنبش‌های اجتماعی بود که در اعتراض به واگذاری امتیازهای اقتصادی به بیگانگان شکل گرفت. چگونگی شکل‌گیری نهضت تنباکو: در دوره ناصرالدین‌شاه، توتون و تنباکو از عمده‌ترین محصولات کشاورزی ایران بود. در آن زمان یک انگلیسی با ایران قراردادی بست که براساس آن ایرانیان نمی‌توانستند محصول توتون و تنباکوی خود را به کسی غیر از او بفروشند. مردم به‌ویژه روحانیون و بازرگانان با آگاهی از نتایج زیانبار اقتصادی این قرارداد، در شهرهای مختلف اعتراض کردند و خواهان لغو قرارداد شدند. ناصرالدین‌شاه به آن‌ها بی‌اعتنایی کرد. آیت‌الله میرزا حسن شیرازی، مرجع تقلید شیعیان در سامرا، استفاده از توتون و تنباکو را حرام اعلام کرد. با اوج گرفتن نهضت، ناصرالدین‌شاه مجبور به لغو قرارداد شد.

نکته: نهضت تنباکو نخستین حرکت جدی مردم ایران برای رهایی از نفوذ و سلطه خارجی و ایستادگی در برابر ستم داخلی بود و پیروزی آن حس اعتمادبه‌نفس و روحیه مقاومت و مبارزه را در مردم تقویت کرد.

درس یازدهم

۲۳۲- چه کسی توانست پس از مرگ نادرشاه افشار به درگیری‌ها و نزاع‌های داخلی پایان دهد؟

- ۱ لطفعلی خان زند ۲ کریم خان زند ۳ آقامحمدخان قاجار ۴ فتحعلی شاه

۲۳۳- آخرین جنگ ایران و عثمانی در کدام دوره تاریخی زیر اتفاق افتاده است؟

- ۱ صفویه (شاه عباس اول) ۲ قاجاریه (احمدشاه) ۳ افشاریه (نادرشاه) ۴ زندیه (کریم خان زند)

۲۳۴- قدرت گرفتن کدام حکومت در ایران تقریباً مصادف با تسلط انگلستان بر هندوستان است؟

- ۱ قاجاریه ۲ زندیه ۳ افشاریه ۴ صفویه

۲۳۵- نادرشاه افشار و کریم خان زند به ترتیب هر کدام چند سال حکومت کردند؟

- ۱ دوازده سال - سی سال ۲ سی سال - دوازده سال ۳ ده سال - سی سال ۴ دوازده سال - بیست سال

۲۳۶- دوره حکومت کدام پادشاه هم‌زمان با آغاز نفوذ و دخالت گسترده کشورهای روسیه، انگلستان و فرانسه در ایران بود؟

- ۱ فتحعلی شاه ۲ لطفعلی خان ۳ ناصرالدین شاه ۴ مظفرالدین شاه

۲۳۷- انقلاب صنعتی از کدام کشور اروپایی آغاز شد و در دیگر کشورهای اروپایی گسترش یافت؟

- ۱ فرانسه ۲ پرتغال ۳ انگلستان ۴ اسپانیا

۲۳۸- کدام رویداد تاریخی عصر قاجار قبل از بقیه رخ داده است؟

- ۱ عهدنامه گلستان ۲ عهدنامه پاریس ۳ قرارداد رویتز ۴ عهدنامه ترکمانچای

۲۳۹- بیشتر دوران پادشاهی نادر چگونه گذشت؟

- ۱ آبادانی شهرها و بهبود اوضاع اجتماعی و اقتصادی ۲ خوشگذرانی و کسب غنائم ۳ نبرد با بیگانگان و فرونشاندن شورش‌های داخلی ۴ ایجاد ثبات و آرامش نسبی در سراسر کشور

۲۴۰- محدوده حکومت کریم خان زند در کدام گزینه به درستی آمده است؟

- ۱ حکومت بر بخش‌های مرکزی ایران ۲ حکومت بر شیراز، خراسان و تهران ۳ حکومت بر بخش بزرگی از ایران به جز خانات بلوچ ۴ حکومت بر بخش بزرگی از ایران به جز خراسان

۲۴۱- سرانجام پادشاهی نادرشاه افشار چه بود؟

- ۱ به دلیل رفتارهای خشونت‌آمیز با اطرافیان و سرداران خود، سرانجام توسط فرماندهان سپاهش به قتل رسید. ۲ در جریان لشکرکشی به هندوستان برای سرکوب افغان‌های شورشی به قتل رسید. ۳ به دلیل رفتارهای خشونت‌آمیز با مردم، سرانجام توسط یکی از خدمتکارانش به قتل رسید. ۴ در جریان سرکوب نافرمانی‌ها و شورش‌های داخلی، توسط یکی از حاکمان محلی به قتل رسید.

۲۴۲- چرا در دوران کریم خان زند نفوذ تجاری انگلیسی‌ها در ایران بیشتر شد؟

- ۱ به علت دسترسی انگلیسی‌ها به اقیانوس هند و دریاهای جنوبی ایران ۲ به علت تسلط انگلیسی‌ها بر افغانستان ۳ به علت تسلط انگلیسی‌ها بر بخش‌های جنوبی ایران ۴ به علت تسلط انگلیسی‌ها بر بخش‌های شرقی سیستان و بلوچستان

۲۴۳- کدام گزینه عبارت زیر را به درستی تکمیل می‌کند؟

«پس از مرگ کریم خان زند»

- ۱ لطفعلی خان طی لشکرکشی‌هایی، برای رسیدن به حکومت تلاش کرد. ۲ به مدت ۴ سال، سه پادشاه بر تخت نشستند. ۳ آقامحمدخان قاجار تلاش برای رسیدن به حکومت را آغاز کرد. ۴ نفوذ سیاسی روسیه و انگلیس در ایران بیشتر شد.

۲۴۴- در کدام گزینه ارتباط تاریخی بین عبارت‌ها درست است؟

- ۱ نادرشاه - گسترش فعالیت‌های فرهنگی و علمی ۲ کریم خان - بیرون راندن روسیه و عثمانی از ایران ۳ آقامحمدخان - انعقاد عهدنامه گلستان با روسیه ۴ فتحعلی شاه - آغاز نفوذ و دخالت کشورهای استعمارگر

۲۴۵- اولین حمله روسیه به ایران در زمان کدام پادشاه و در کدام منطقه از ایران رخ داد؟

- ۱ ناصرالدین شاه - بخش‌های شمالی رود ارس ۲ آقامحمدخان قاجار - گنجه ۳ محمدشاه - باکو ۴ فتحعلی شاه - قفقاز

۲۴۶- یکی از اهداف استعماری روسیه در حمله به ایران چه بود؟

- ۱ رسیدن به دریای خزر و بخش‌های شمالی ایران ۲ رسیدن به هندوستان و دسترسی به اقیانوس هند ۳ رسیدن به آب‌های خلیج فارس و اقیانوس هند ۴ استفاده از نیروی انسانی و مواد اولیه موجود در ایران

۲۴۷- طی معاهداتی که میان ایران و انگلستان در زمان فتحعلی‌شاه بسته شد، ایران چه تعهداتی نسبت به انگلستان داشت؟

- ۱ ایران از داشتن کشتی جنگی در خلیج فارس محروم شد.
- ۲ ایران به هیچ کشوری اجازه ندهد از خاک ایران به هندوستان لشکرکشی کند.
- ۳ بخش‌های شرقی سیستان و بلوچستان به انگلستان تعلق گیرد.
- ۴ به انگلستان اجازه داده شود در ایران آزادانه تجارت کند.

۲۴۸- طی معاهداتی که میان ایران و انگلستان در زمان فتحعلی‌شاه منعقد گردید، انگلستان چه تعهداتی نسبت به ایران داشت؟

- ۱ در صورت حمله کشورهای دیگر به ایران، انگلستان نیز وارد صحنه جنگ شود.
- ۲ از جزایر و بنادر خلیج فارس محافظت کند.
- ۳ در صورت حمله کشورهای دیگر به ایران کمک‌های مالی و نظامی کند.
- ۴ انگلستان بخشی از سود حاصل از تجارت در ایران را به شاه بدهد.

۲۴۹- علل شکست ایران و بسته شدن معاهدات ترکمانچای و گلستان در کدام گزینه به درستی آمده است؟

- ۱ ضعف در فرماندهی و بخشی از لشکر - خیانت برخی از درباریان
- ۲ فریبکاری انگلیس - شورش‌های داخلی
- ۳ خیانت برخی از درباریان - حمله انگلستان به شرق ایران
- ۴ درگیری میان حاکمان و درباریان - انزوای برخی شخصیت‌های کارآمد مانند عباس‌میرزا

۲۵۰- کدام یک از گزینه‌ها از نتایج انقلاب صنعتی نیست؟

- ۱ افزایش سرعت و میزان تولید
- ۲ افزایش قدرت اقتصادی، نظامی و سیاسی کشورهای اروپایی
- ۳ افزایش رقابت‌های استعماری
- ۴ افزایش برابری اقتصادی در جهان

۲۵۱- کدام یک از موارد زیر به شکل‌گیری انقلاب صنعتی کمک کرد؟

الف) ثروت سرزمین‌های استعمارشده مانند هند و قاره آمریکا	ب) پیشرفت در صنایع و تجهیزات
پ) افزایش جمعیت و در پی آن افزایش تقاضای جهانی	ت) نظام گسترده برده‌داری آفریقایی‌ها
۱ الف - ب	۲ ب - پ
۳ الف - ت	۴ ب - ت

۲۵۲- تفاوت روسیه قبل و بعد از پتر کبیر در کدام گزینه به درستی آمده است؟

- ۱ پیش از فرمانروایی پتر کبیر ضعیف و عقب‌مانده بود، اما با فعالیت‌های او قدرتمند و استعمارگر شد.
- ۲ پیش از فرمانروایی پتر کبیر قدرتمند بود و مداوم به کشورهای همسایه حمله می‌کرد و پس از او نیز همین روند را ادامه داد.
- ۳ پیش از پتر کبیر کشوری ثروتمند و قدرتمند بود و به کمک برنامه‌های او توانست مرزهایش را گسترش دهد.
- ۴ پیش از پتر کبیر استعمارگر و ثروتمند بود اما بعد از او ضعیف و عقب‌مانده شد.

۲۵۳- به ترتیب شهرهای «تهران - مشهد - شیراز» پایتخت کدام یک از پادشاهان بودند؟

- ۱ نادرشاه افشار - کریم‌خان زند - آقامحمدخان قاجار
- ۲ آقامحمدخان قاجار - کریم‌خان زند - نادرشاه افشار
- ۳ آقامحمدخان قاجار - کریم‌خان زند - نادرشاه افشار
- ۴ کریم‌خان زند - نادرشاه افشار - آقامحمدخان قاجار

۲۵۴- تفاوت دوران حکومت کریم‌خان زند با نادرشاه افشار چه بود؟

- ۱ برخلاف کریم‌خان زند در دوران نادرشاه، ثبات و آرامش نسبی برقرار شد.
- ۲ برخلاف دوران نادرشاه، دوران کریم‌خان زند به سرکوب ناامنی و شورش‌های داخلی گذشت.
- ۳ برخلاف دوران کریم‌خان زند دوران نادرشاه افشار، اوضاع اجتماعی و اقتصادی بهبود یافت.
- ۴ برخلاف دوران نادرشاه دوران کریم‌خان زند، ثبات و آرامش نسبی برقرار شد.

۲۵۵- وکیل‌الرعا یا به چه معنی است؟ چرا کریم‌خان زند این لقب را برای خود برگزید؟

- ۱ دوستدار مردم - زیرا به رفاه عمومی، صلح و آرامش مردم اهمیت می‌داد.
- ۲ نماینده مردم - زیرا به رفاه عمومی، صلح و آرامش مردم اهمیت می‌داد.
- ۳ نماینده دولت - زیرا در جهت بهبود اوضاع اجتماعی و اقتصادی کشور تلاش می‌کرد.
- ۴ نماینده مردم - زیرا از مردم در برابر بیگانگان و شورش‌های داخلی محافظت می‌کرد.

۲۵۶- کدام یک از بناهای زیر در زمان کریم‌خان زند ساخته شد؟

- ۱ ارگ کریم‌خان - بازار وکیل - مسجد وکیل
- ۲ میدان وکیل - گنبد سلطانیه - ارگ کریم‌خان
- ۳ کاخ وکیل - حمام وکیل - میدان وکیل
- ۴ دیوان وکیل - بازار وکیل - گنبد سلطانیه

۲۵۷- کدام یک از موارد زیر درباره اقدامات نادرشاه افشار درست است؟

- (الف) به دنبال فرماندهان شورشی تا هرات پیش رفت.
(ب) برای تأسیس نیروی دریایی ایران اقداماتی انجام داد.
(پ) تهران را به عنوان پایتخت برگزید.
(ث) حکومتش ناپایدار بود.

۱ الف - ب - ت ۲ ب - پ - ث ۳ الف - ت - ث ۴ ب - ت - ث

۲۵۸- ترتیب وقایع در دوران نادرشاه افشار در کدام گزینه به درستی آمده است؟

- ۱ تأسیس حکومت افشاریه - بیرون راندن افغان ها و روس ها - لشکرکشی به هند
۲ لشکرکشی به هند - تأسیس حکومت افشاریه - سرکوب حکومت عثمانی - بیرون راندن افغان ها - لشکرکشی به هند
۳ سرکوب افغان ها - بیرون راندن نیروهای روسیه و عثمانی - تأسیس حکومت افشاریه - لشکرکشی به هند
۴ لشکرکشی به هند - سرکوب حاکمان داخلی - جنگ با عثمانی - تأسیس حکومت افشاریه

۲۵۹- به ترتیب در عهدنامه گلستان و ترکمانچای کدام بخش ها از ایران جدا شدند؟

- ۱ ایالت های گلستان و داغستان و شهرهای تفلیس و قفقاز - شهرهای باکو و گنجه
۲ سرزمین های شمالی رود ارس - ایالت های گرجستان و داغستان
۳ شهرهای باکو و گنجه و سرزمین های شمالی رود ارس - شهرهای تفلیس، قفقاز و ایالت داغستان
۴ ایالت های داغستان و گرجستان و شهرهای باکو و گنجه - سرزمین های شمالی رود ارس

۲۶۰- هر یک از موارد زیر به ترتیب مربوط به کدام سلسله است؟

- «آرامش و آسایش گذرا - گسترش نفوذ و دخالت های کشورهای استعمارگر - حکومت ناپایدار»
۱ قاجاریه - زندیه - افشاریه ۲ زندیه - قاجاریه - افشاریه ۳ صفویه - زندیه - قاجاریه ۴ افشاریه - قاجاریه - صفویه

۲۶۱- چند مورد از موارد زیر در خصوص آقامحمدخان قاجار درست است؟

- (الف) مردی تندخو و بی رحم بود و به دست برادرزاده اش به قتل رسید. (ب) لطفعلی خان زند را به قتل رساند.
(پ) مردم کرمان را بی رحمانه مجازات کرد.
(ث) پسر یکی از رؤسای ایل های لر تبار ایران بود.

۱ دو مورد ۲ سه مورد ۳ چهار مورد ۴ یک مورد

۲۶۲- انگلیسی ها در دوران حکومت کدام یک از پادشاهان قاجار به ایران حمله کردند؟ نتیجه این حملات چه بود؟

- ۱ فتحعلی شاه و ناصرالدین شاه - جدانشدن افغانستان و قسمت جنوبی سیستان و بلوچستان از ایران
۲ فتحعلی شاه و محمدشاه - جدانشدن خراسان و افغانستان از ایران
۳ آقامحمدخان و ناصرالدین شاه - جدانشدن خراسان و بخش های شرقی سیستان و بلوچستان از ایران
۴ محمدشاه و ناصرالدین شاه - جدانشدن افغانستان و بخش های شرقی سیستان و بلوچستان از ایران

۲۶۳- کدام یک از موارد زیر در ارتباط با معاهده ترکمانچای درست است؟

- (الف) آزاد کردن سرزمین های اشغالی توسط فرماندهان سپاه آقامحمدخان (ب) تشکیل سپاهی از جنگاوران ایل ها و نیروهای داوطلب مردمی
(پ) استفاده از تجهیزات پیشرفته توسط سپاه ایران (ت) پرداخت غرامت از سوی ایران
(ث) بسیج نیروهای مردمی با فتوای علما

۱ ب - ت - ث ۲ الف - پ - ت ۳ الف - ت - ث ۴ ب - پ - ث

۲۶۴- ترتیب وقایع در کدام گزینه درست است؟

- ۱ از بین بردن شورش های داخلی توسط کریم خان زند - حمله نادرشاه به هند - تصرف شمال و شمال غرب ایران توسط روسیه و عثمانی
۲ ساخت بازار و مسجد وکیل - انتخاب تهران به عنوان پایتخت برای اولین بار - آغاز نفوذ کشورهای روسیه، انگلستان و فرانسه در ایران
۳ انقلاب کبیر فرانسه - آغاز انقلاب صنعتی - تأسیس حکومت قاجاریه
۴ قتل لطفعلی خان زند - قتل نادرشاه - قتل آقامحمدخان قاجار

درس دوازدهم

۲۶۵- کدام یک از افراد زیر براساس روش های جدید تعلیم و تربیت عمومی، مدارس را در ایران تأسیس کرد؟

- ۱ امین السلطان ۲ محمد میرزا ۳ عباس میرزا ۴ میرزا حسن رشدیه

۲۶۶- چه کسی متوجه دانش و تجهیزات پیشرفته نظامی در سپاه روسیه شد؟

- ۱ امیرکبیر ۲ عباس میرزا ۳ محمد میرزا ۴ قائم مقام فراهانی

۲۶۷- کدام یک از شخصیت‌های زیر در لغو امتیاز توتون و تنباکو نقش مؤثری داشته است؟

- ۱ آیت‌الله بهبهانی
- ۲ آیت‌الله شیخ فضل‌الله نوری
- ۳ آیت‌الله سید محمد طباطبایی
- ۴ آیت‌الله میرزا حسن شیرازی

۲۶۸- کدام کشورهای زیر علاوه بر این که بخش‌هایی از خاک ایران را از سرزمینمان جدا کردند، سال‌های زیادی برای نفوذ اقتصادی در کشور ما به رقابت با یکدیگر پرداختند؟

- ۱ فرانسه و انگلستان
- ۲ آمریکا و انگلستان
- ۳ روسیه و انگلستان
- ۴ روسیه و فرانسه

۲۶۹- نخستین حرکت جدی مردم ایران برای رهایی از نفوذ و سلطه خارجی و ایستادگی در برابر ستم داخلی که در نهایت به پیروزی انجامید کدام است؟

- ۱ نهضت مشروطه
- ۲ نهضت تنباکو
- ۳ اعتراض به معاهده ترکمانچای
- ۴ اعتراض به امتیاز روتر

۲۷۰- مشکلات کشور در ابتدای سلطنت ناصرالدین‌شاه چه بود؟

- ۱ حمله انگلستان به هرات - شورش در ایالت‌ها - خوشگذرانی شاهزادگان و درباریان
- ۲ شورش در تهران - حمله روسیه به ایران - اختلال در امور کشوری و لشکری
- ۳ بی‌نظمی در امور کشوری و لشکری - درگیری میان فرماندهان سپاه - حمله روسیه به قفقاز
- ۴ شورش در ایالت‌ها - دخالت‌های خارجی - خالی بودن خزانه

۲۷۱- کدام یک از گزینه‌های زیر از علت‌های تأسیس مدارس به سبک جدید در ایران نیست؟

- ۱ ایجاد برابری میان طبقه حاکم و توده مردم
- ۲ تغییر روش‌های تعلیم و تربیت در ایران از سوی کشورهای استعمارگر
- ۳ تربیت نسل آینده مطابق با برنامه‌های کشورهای استعمارگر
- ۴ نگاه برخی حاکمان داخلی و روشنفکران به پیشرفت‌های کشورهای اروپایی

۲۷۲- از میان موارد زیر چند مورد از امتیازهای واگذار شده به انگلیسی‌ها در دوره ناصرالدین‌شاه است؟

الف) احداث تلگراف	ب) شیلات شمال
پ) تأسیس بانک شاهنشاهی	ت) قرارداد گمرکی
۱ چهار مورد	۲ سه مورد
۳ یک مورد	۴ دو مورد

۲۷۳- عباس‌میرزا چگونه از دنیا رفت؟ بعد از او چه کسی ولیعهد شد؟

- ۱ در آستانه لشکرکشی برای دفاع از هرات به طرز مشکوکی از دنیا رفت. - محمدمیرزا
- ۲ در هنگام بازگشت از قندهار به طرز مشکوکی از دنیا رفت. - احمدمیرزا
- ۳ در آستانه لشکرکشی به قفقاز به طرز مشکوکی از دنیا رفت. - محمدمیرزا
- ۴ در هنگام بازگشت از هرات به طرز مشکوکی از دنیا رفت. - احمدمیرزا

۲۷۴- فرمان لغو قرارداد توتون و تنباکو توسط چه کسی صادر و توسط چه کسی به مردم ابلاغ شد؟

- ۱ آیت‌الله میرزا حسن شیرازی - امین‌السلطان
- ۲ ناصرالدین‌شاه - آیت‌الله میرزا حسن شیرازی
- ۳ آیت‌الله میرزا حسن شیرازی - ناصرالدین‌شاه
- ۴ ناصرالدین‌شاه - امین‌السلطان

۲۷۵- برای اولین بار توسط چه کسی افرادی برای فراگیری علوم و فنون به خارج از کشور فرستاده شدند؟ و ایران در کدام دوره شاهد گندی رشد و نوآوری علمی بود؟

(آزمون نمونه دولتی - استان سمنان)

- ۱ عباس‌میرزا - دوره قاجاریه
- ۲ امیرکبیر - دوره قاجاریه
- ۳ شاه‌عباس صفوی - دوره زندیه
- ۴ عباس‌میرزا - دوره صفویه

۲۷۶- کدام یک از موارد زیر از اقدامات امیرکبیر است؟

الف) فرستادن دانشجو به انگلستان	ب) مبارزه با مفاسد اداری و اقتصادی
پ) استخدام معلمان از انگلستان و روسیه	ت) برقراری امنیت و آرامش
۱ الف - ب - پ	۲ ب - پ - ت
۳ الف - پ - ت	۴ ب - ت - ث

۲۷۷- ترتیب وقایع در نهضت تنباکو در کدام گزینه به درستی آمده است؟

- ۱ اعتراضات روحانیون - لغو قرارداد - حرام اعلام کردن توتون و تنباکو
- ۲ بی‌اعتنایی ناصرالدین‌شاه - اعتراضات بازرگانان - لغو قرارداد
- ۳ اعتراضات مردمی - بی‌اعتنایی ناصرالدین‌شاه - حرام اعلام کردن توتون و تنباکو
- ۴ اعتراضات گسترده - حرام اعلام کردن توتون و تنباکو - بی‌اعتنایی ناصرالدین‌شاه

و از منافع اقتصادی آن‌ها بهره‌مند شوند. یکی از برنامه‌های آن‌ها، **تضعیف حکومت‌های مستقل** در سراسر جهان و در نهایت تبدیل آن کشورها به مستعمرات کشورهای قدرتمندی چون **انگلستان** بود.

آن‌ها همچنین با **ایجاد فرقه‌های جدید و دامن‌زدن به اختلافات مذهبی و اجتماعی**، سعی کردند تا نیروی مقاومت مردمی را در این کشورها ترویج کنند. **حواست باشه که:** ترویج اندیشه‌های غربی توسط **روشنفکران** انجام می‌شد.

۲۸۴. ۲ **موفقیت نهضت تنباکو** و در پی آن قتل ناصرالدین‌شاه، انگیزه مردم را برای مبارزه با استبداد و سلطه خارجی بیشتر کرد.

۲۸۵. ۱ در زمان **مظفرالدین‌شاه**، رویدادی بزرگ در ایران رخ داد (**نهضت مشروطه**) که به دنبال آن نظام پادشاهی **استبدادی** جای خود را به **نظام مشروطه** داد که در آن براساس قانون اختیارات شاه محدود می‌شد و نهادهایی مانند مجلس شورا و هیئت وزیران می‌توانست در اداره امور کشور دخالت کند.

۲۸۶. ۲ بعضی از **روشنفکران** از اواسط دوران قاجار، پذیرش بی چون و چرای اندیشه‌های غربی و خودباختگی در برابر غرب را ترویج می‌کردند و نهضت اصلاح‌طلبی مردم ایران را که براساس **عدالت‌خواهی و نفی استعمار** بود، با عقاید و اندیشه‌های غربی، در می‌آمیختند.

حواست باشه که: دامن‌زدن به اختلافات مذهبی و اجتماعی از جمله اقدامات **کشورهای استعمارگر اروپایی** بود. هم‌چنین نادیده‌گرفتن ارتباط میان علایق دینی و ملی مردم نیز از اقدامات حکومت **رضاشاه** بود.

۲۸۷. ۲ یکی از عواملی که جریان مشروطه را سرعت بخشید، **ماجرای فلک‌شدن برخی از تجار** بود.

باید می‌دونستی که! موفقیت نهضت تنباکو و قتل ناصرالدین‌شاه در پی آن، انگیزه مردم برای مبارزه با استبداد و سلطه خارجی را بیشتر کرده بود. هم‌چنین بی‌لیاقتی مظفرالدین‌شاه و هزینه‌های سنگین سفرهای او به خارج کشور در عین وضعیت بد اقتصادی مردم، موجب ناراحتی‌های فراوانی شده بود.

۲۸۸. ۴ **موفقیت نهضت تنباکو** و در پی آن قتل ناصرالدین‌شاه، انگیزه مردم برای مبارزه با استبداد و سلطه خارجی را بیشتر کرده بود.

حواست باشه که: تحصن علما و همراهی شیخ فضل‌الله نوری با معترضان، مواردی است که بعداً به وقوع پیوست.

۲۸۹. ۲ این حوادث در پی **افزایش دخالت‌های خارجی** اتفاق افتادند و مربوط به قرارداد ۱۹۰۷ می‌شوند که بین روسیه و انگلستان منعقد شد و براساس آن ایران را بین خودشان تقسیم کردند.

۲۹۰. ۴ در زمان سلطنت **مظفرالدین‌شاه**، مجلس شورا با صدور فرمان وی در مرداد ۱۲۸۵ شمسی ایجاد شد. پس از درگذشت وی، محمدعلی‌شاه جانشین او شد. او دستور داد مجلس به توپ بسته شود و حکومت نوپای مشروطه نابود شد (از مشروطه سلطنتی به پادشاهی استبدادی)، اما یک سال بعد مجدداً حکومت مشروطه پابرجا شد.

۲۹۱. ۲ از **میانه دوران سلطنت ناصرالدین‌شاه**، با افزایش نفوذ و دخالت انگلستان و روسیه در ایران، اوضاع سیاسی، اجتماعی و اقتصادی ایران رو به افول نهاد. این روند در دوران پادشاهی **مظفرالدین‌شاه**، به سبب ضعف و ناتوانی او فزونی یافت.

۲۹۲. ۴ در پی عمل‌نکردن شاه به تعهدات خود در تحصن اول علما و تشکیل‌نشدن عدالتخانه و هم‌چنین با تشدید اعتراضات، شهر حالت نیمه‌تعطیل به خود گرفت و آیت‌الله طباطبایی و بهبهانی که پیشرفت کار را بدون همراهی آیت‌الله شیخ فضل‌الله ناممکن می‌دیدند، از او خواستند تا به جمع معترضان بپیوندند. **شیخ فضل‌الله نوری** که بزرگ‌ترین عالم تهران بود، با آنان همراه شد و در پی او، اکثر روحانیون تهران به معترضان ملحق شدند. در نهایت جمعی چند هزار نفره راهی قم شدند.

۲۹۳. ۱ **موفقیت نهضت تنباکو** و قتل ناصرالدین‌شاه در پی آن، انگیزه مردم برای مبارزه با استبداد و سلطه خارجی را بیشتر کرده بود. مظفرالدین‌شاه نیز شاهی نالایق بود که توانایی سامان‌دادن به کشور را نداشت و ماجرایی هزینه‌های سنگین سفرهای او به خارج کشور در عین وضعیت بد اقتصادی مردم، موجب ناراحتی‌های فراوانی شده بود. چنین اوضاعی در کنار برخی توهین‌ها به مقدسات دینی مردم از سوی برخی کارگزاران کشورهای استعمارگر در ایران، سبب به وجود آمدن اعتراضات مردمی به رهبری علمای تهران و در رأس آن‌ها، **آیت‌الله بهبهانی** و **آیت‌الله سید محمد طباطبایی** بود.

باید می‌دونستی که! آیت‌الله شیخ فضل‌الله نوری پس از این جریان‌ها و قبل از مهاجرت علما و معترضان به قم با مخالفان همراه شد.

حواست باشه که: آیت‌الله سید حسن مدرس و شیخ محمد خیابانی از مخالفان **قرارداد ۱۹۱۹** بودند که در درس «۱۴» به آن می‌پردازیم.

۲۹۴. ۳ **آیت‌الله شیخ فضل‌الله نوری** در جریان نهضت مشروطه و قبل از آن در نهضت تنباکو نیز نقش مؤثری داشت.

۲۹۵. ۲ یکی از عواملی که جریان مشروطه را سرعت بخشید، ماجرایی فلک‌شدن برخی از تجار بود. در آن زمان، قیمت برخی کالاهای اساسی مانند **نان و قند** بالا رفت. برخی از مردم به همراه تعدادی از تاجران قند به این گرانی اعتراض کردند. حاکم تهران به جای رسیدگی به شکایت آنان، به آن‌ها توهین کرد و تاجران را فلک کرد.

۲۹۶. ۳ پس از ماجرایی فلک‌شدن برخی از تجار، اعتراضات ادامه یافت و عده‌ای از علما با تحصن (بست‌نشینی) در **حرم حضرت عبدالعظیم** از مردم حمایت کردند.

باید می‌دونستی که! تشکیل **عدالتخانه** در تمام شهرها و عمل به **قانون اساسی** به شکل دقیق از جمله خواسته‌های حاضرین در این تحصن **یک‌ماهه** بود.

۲۹۷. ۱ با تلاش‌ها و مجاهدت‌های جدی **آیت‌الله شیخ فضل‌الله نوری** بخش‌هایی در متمم قانون اساسی تصویب شد.

باید می‌دونستی که! تنظیم شتابان قانون اساسی توسط نمایندگان موجب بروز کاستی‌هایی در آن شد. این کاستی‌ها، آیت‌الله شیخ فضل‌الله نوری و جمع زیادی از علما و دلسوزان را واداشت تا خواستار افزودن برخی متمم‌ها به قانون اساسی شوند.

۲۹۸. ۴ از جمله خواسته‌های حاضرین در اولین تحصن که در حرم حضرت عبدالعظیم **انجام شد** و آیت‌الله بهبهانی و آیت‌الله طباطبایی نیز در رأس حاضرین قرار داشتند، **تشکیل عدالتخانه در تمام شهرها و عمل به قانون اسلامی** به شکل دقیق بود که با قول همکاری شاه، این تحصن یک‌ماهه به اتمام رسید.

۲۹۹. ۲ با خروج علما از تهران (مهاجرت به قم)، در شهر شایعه شد که دولت، تجار و کسبه‌ای را که جزء معترضان هستند، تحت فشار قرار دهد. از این‌رو جمعی از آن‌ها به **تحریک انگلستان** به **سفارت** این کشور پناه بردند.

۳۰۸. ۳ با تعطیلی مجلس، گروهی از مشروطه‌خواهان به اروپا رفتند، اما مردم و علما در داخل کشور به مقاومت پرداختند. مقاومت اصلی از سوی تبریز و به سردمداری ستارخان و باقرخان و با حمایت مراجع نجف شکل گرفت.

۳۰۹. ۴ شهادت مظلومانه بزرگ‌ترین عالم تهران در جریان نهضت مشروطه که قبل از آن در نهضت تنباکو نیز نقش مؤثری داشت، نشانه‌ای از انحراف در مسیر مشروطه بود که از مدت‌ها قبل شروع شده بود. شیخ فضل‌الله نوری با مشروطه منطبق بر ارزش‌های غربی مخالف بود و طرفدار مشروطه شرعی بر پایه ارزش‌های اسلامی بود.

۳۱۰. ۱ دولت ایران در ابتدای جنگ جهانی اول بی‌طرفی کامل خود را اعلام کرد، اما انگلستان، روسیه و عثمانی این بی‌طرفی را نادیده گرفتند و نیروهای خود را وارد ایران کردند.

باید می‌دونستی که! برخی مناطق ایران صحنه نبرد نیروهای روسیه و انگلستان با قوای عثمانی شد و در برخی نواحی ایران مانند بوشهر، فارس و خوزستان، نیروهای مردمی از جمله عشایر غیور به مقابله با اشغالگران انگلیسی برخاستند.

۳۱۱. ۳ متحدین شامل کشورهای آلمان، ایتالیا، اتریش، مجارستان و عثمانی و متفقین نیز کشورهای انگلستان، روسیه، فرانسه و در اواخر جنگ آمریکا بود.

۳۱۲. ۲ انگلستان و روسیه برای مقابله با قدرت روزافزون آلمان و متحدانش، تصمیم گرفتند به جای رقابت با یکدیگر همکاری کنند (مورد الف) به همین دلیل، این دو کشور طی قرارداد ۱۹۰۷ ایران را میان خود تقسیم کردند و ایران به سه منطقه تقسیم شد (مورد پ)؛ پس از آن، روسیه با خیالی آسوده در امور داخلی ایران مداخله می‌کرد و اجازه نمی‌داد که دولت و مجلس اوضاع آشفته کشور را سامان دهند. علاوه بر این، نیروهای روسیه وارد خاک ایران شدند. آن‌ها در تبریز، تعدادی از مشروطه‌خواهان را کشتند (رد مورد ت) و در مشهد نیز حرم امام رضا را به گلوله بستند (مورد ث).

۳۱۳. ۲ دولت ایران در ابتدای جنگ جهانی اول بی‌طرفی خود را اعلام کرد، اما انگلستان، روسیه و عثمانی این بی‌طرفی را نادیده گرفتند و نیروهای خود را وارد ایران کردند. پس از آن، برخی مناطق ایران صحنه نبرد نیروهای روسیه و انگلستان با قوای عثمانی شد.

در برخی نواحی ایران مانند بوشهر، فارس و خوزستان، نیروهای مردمی از جمله عشایر غیور به مقابله با قوای اشغالگر انگلیسی برخاستند. از جمله دلیرمردان تنگستانی که به فرماندهی رئیسعلی دلواری با ایثار جان خویش ضربه سنگینی به اشغالگران وارد آوردند.

۳۱۴. ۳ برای پاسخ به این سؤال بهتر است موارد را بررسی کنیم. مورد الف نادرست است، چون با وجود اعلام بی‌طرفی کامل ایران نیروهای انگلستان، روسیه و عثمانی وارد خاک ایران شدند و در برخی نواحی ایران مردم به مقابله با اشغالگران پرداختند.

مورد ب درست است، زیرا به دلیل حضور نیروهای اشغالگر و درگیری‌های نظامی، دولت مرکزی به نهایت ضعف رسید و تسلط خود را بر امور کشور از دست داد.

مورد پ درست است، زیرا با دخالت انگلیس در بازار ایران و ایجاد مانع برای تأمین آذوقه مورد نیاز مردم و ایجاد قحطی موجب کشته‌شدن میلیون‌ها ایرانی شد. مورد ت نادرست است. مورد ث درست است، زیرا با ضعف دولت مرکزی، نافرمانی و سرپیچی از فرمان دولت مرکزی نیز گسترش یافت و امنیت و آسایش مردم از بین رفت.

۳۰۰. ۲ با تحصن هزاران نفر از تجار، کسبه، طلبه و عموم مردم در سفارت انگلستان، اعضای سفارت از این فرصت استفاده کردند و با پذیرایی از مردم به تأثیرگذاری بر خواسته‌های آنان پرداختند و بیشتر مردم نیز از سیاست پیچیده استعماری انگلیس و سوء استفاده این کشور از تحصن آن‌ها غافل بودند. بسیاری از مردم برای اولین بار در سفارت با واژه «مشروطه» آشنا شدند و انگلیسی‌ها و غرب‌گرایان به آنان القا کردند که باید همچون انگلستان، مشروطه و مجلس شورا بخواهند.

۳۰۱. ۳ شورش هم‌زمان مردم در برخی دیگر از ولایت‌ها و تعطیلی بازارها و مساجد در تهران، در نهایت موجب صدور فرمان تشکیل مجلس شورا از سوی مظفرالدین‌شاه در مرداد ماه سال ۱۲۸۵ شد.

حواست باشه که: به دستور محمدعلی‌شاه، جانشین مظفرالدین‌شاه، مجلس به توپ بسته و منحل شد.

۳۰۲. ۱ مظفرالدین‌شاه، شاهی نالایق بود که توانایی سامان دادن به کشور را نداشت و ماجرای هزینه‌های سنگین سفرهای او به خارج کشور در عین وضعیت بد اقتصادی مردم، موجب ناراحتی‌های فراوانی شده بود (مورد الف و ت درست هستند). چنین اوضاعی در کنار برخی توهین‌ها به مقدسات دینی مردم از سوی برخی کارگزاران کشورهای استعمارگر در ایران، سبب به وجود آمدن اعتراضات مردمی به رهبری علمای تهران شد (مورد پ نیز درست است).

۳۰۳. ۲ با تلاش‌ها و مجاهدت‌های جدی آیت‌الله شیخ فضل‌الله نوری، بخش‌هایی در متمم قانون اساسی تصویب شد که بنا بر آن، باید چند نفر از مجتهدان و فقیهان اسلام که با شرایط و زمان خود آشنا بودند، در مجلس شورا شرکت می‌کردند تا قانون‌های مصوب، مخالف قواعد اسلامی نباشد.

۳۰۴. ۱ مسائل و حوادث پس از مشروطه عبارت بودند از: الف تدوین متمم قانون اساسی و شدت گرفتن اختلاف‌ها؛ ب تعطیلی مجلس؛ پ شهادت شیخ فضل‌الله نوری؛ ت افزایش نفوذ و دخالت‌های خارجی؛ ث وقوع جنگ جهانی اول.

حواست باشه که: شهادت آیت‌الله مدرس یکی از اقدام‌های رضاخان در جهت سرکوب آزادی‌خواهان است.

۳۰۵. ۴ مظفرالدین‌شاه مدت کوتاهی پس از صدور فرمان مشروطه درگذشت. محمدعلی‌شاه، جانشین او، پادشاهی مستبد بود. او با پشتیبانی دولت روسیه و حمایت طرفداران حکومت استبدادی، تصمیم گرفت حکومت نوپای مشروطه را نابود سازد. پس از چند ماه اختلاف و درگیری میان موافقان و مخالفان مشروطه و حوادثی مانند قتل صدراعظم شاه و سوء قصد به جان شاه، به دستور محمدعلی‌شاه، مجلس به توپ بسته شد و منحل گردید.

۳۰۶. ۳ پس از چند ماه اختلاف و درگیری موافقان و مخالفان مشروطه و حوادثی مانند قتل صدراعظم شاه و سوء قصد به جان شاه، به دستور محمدعلی‌شاه، مجلس به توپ بسته شد و منحل گردید.

۳۰۷. ۴ با تعطیلی مجلس، گروهی از مشروطه‌خواهان به اروپا رفتند، اما مردم و علما در داخل کشور به مقاومت پرداختند. مقاومت اصلی از سوی تبریز و به سردمداری ستارخان و باقرخان و با حمایت مراجع نجف شکل گرفت. در این زمان، طرفداران مشروطه در گیلان و اصفهان، در پی انتشار خبر مقاومت مردم تبریز، راهی تهران شدند و آن را تصرف کردند. پس از فتح تهران و تشکیل مجلس فوق‌العاده، شاه برکنار شد و پسر نوجوانش احمدشاه، جانشین او شد.

۳۱۵. ۴ براساس این قرارداد، اداره امور نظامی و مالی ایران در اختیار کارشناسان (مستشاران)، نظامی و مالی انگلستان قرار می گرفت.

📌 **باید می‌دونستی که!** این قرارداد را انگلستان با وثوق‌الدوله، نخست‌وزیر وقت ایران بست.

حواست باشه که: تقسیم ایران میان انگلستان و روسیه طی قرارداد ۱۹۰۷ انجام شد.

۳۱۶. ۳ کودتای ۳ اسفند کودتایی نظامی بود که توسط رضاخان و سید ضیاءالدین طباطبایی و کشور انگلیس اجرا شد.

۳۱۷. ۱ انگلستان پس از ناکامی در اجرای قرارداد ۱۹۱۹، با پی‌ریزی کودتای ۱۲۹۹، یکی از فرماندهان قزاق به نام رضاخان را به عنوان مهره نظامی و سید ضیاءالدین طباطبایی (یک سیاستمدار طرفدار انگلستان) را به عنوان مهره سیاسی در نظر گرفت. این کودتا مقدمه‌ای برای تغییر حکومت در ایران بود.

۳۱۸. ۲ قرارداد ۱۹۱۹ در ایران با مخالفت گسترده‌ای روبه‌رو شد و بسیاری از شخصیت‌های مبارز و آزادی‌خواه مانند آیت‌الله مدرس و شیخ محمد خیابانی با آن به مخالفت برخاستند و احمدشاه قاجار نیز از تأیید آن خودداری کرد.

📌 **باید می‌دونستی که!** براساس این قرارداد، اداره امور نظامی و مالی ایران در اختیار کارشناسان (مستشاران)، نظامی و مالی انگلستان قرار می گرفت.

حواست باشه که: شیخ فضل‌الله نوری در جریان مشروطه به طور مظلومانه به شهادت رسید.

۳۱۹. ۴ انگلستان پس از ناکامی در اجرای قرارداد ۱۹۱۹ درصدد برآمد که از طریق کودتا اهداف استعماری خود را در ایران پیگیری کند. در نتیجه رضاخان را به عنوان مهره نظامی و سید ضیاءالدین طباطبایی را به عنوان مهره سیاسی کودتا برگزیدند.

حواست باشه که: جنگ جهانی دوم در سال ۱۳۱۸ ش. شروع شد. ۳۲۰. ۳ رضاخان دارای روحیه استبدادی بود و این ویژگی، به او برای به ثمر رساندن اهداف انگلیسی‌ها کمک می کرد.

۳۲۱. ۱ انگلیسی‌ها یکی از فرماندهان نیروی قزاق به نام رضاخان را به عنوان مهره نظامی و سید ضیاءالدین طباطبایی را به عنوان مهره سیاسی کودتا برگزیدند. طباطبایی از سیاستمداران طرفدار انگلستان بود. در سوم اسفند ۱۲۹۹ نیروهای تحت فرمان رضاخان مراکز مهم پایتخت را اشغال کردند و احمدشاه مجبور شد سید ضیاء را به نخست‌وزیری و رضاخان را به فرماندهی کل قوا منصوب کند.

📌 **باید می‌دونستی که!** انگلستان پس از ناکامی در اجرای قرارداد ۱۹۱۹، درصدد برآمد که از طریق کودتا اهداف استعماری خود را در ایران پیگیری کند.

حواست باشه که: سرلشکر فضل‌الله زاهدی فرماندهی ارتش در کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ را به عهده داشت.

۳۲۲. ۴ در سال ۱۳۰۴ ش. مجلس شورای ملی با وجود مخالفت جدی تعدادی از نمایندگان، مانند آیت‌الله مدرس، احمدشاه قاجار را از قدرت برکنار کرد و حکومت موقت را به رضاخان سپرد.

📌 **باید می‌دونستی که!** پس از این اقدام، مجلس مؤسسان به طور رسمی حکومت را به رضاخان و خانواده او واگذار کرد.

حواست باشه که: آیت‌الله کاشانی از رهبران نهضت ملی شدن نفت بود.

۳۲۳. ۴ در سال ۱۳۰۴، مجلس شورای ملی با وجود مخالفت‌های جدی تعدادی از نمایندگان، مانند آیت‌الله مدرس، احمدشاه را از قدرت برکنار کرد و حکومت موقت را به رضاخان سپرد. سپس مجلس مؤسسان به طور رسمی حکومت را به رضاخان و خانواده او واگذار کرد.

۳۲۴. ۳ رضاخان و نیروهای نظامی‌اش با خشونت تمام، در بین مردم رعب و وحشت ایجاد کردند و فضای حکومت نظامی را بر جامعه حاکم کرد و نظم و آرامش ظاهری به وجود آورد. از این‌رو طرفدارانش با تبلیغات فراوان او را شایسته‌تر از احمدشاه قاجار برای حکومت معرفی می کردند. هم‌چنین رضاخان با استفاده از موقعیت خود به عنوان وزیر جنگ و نخست‌وزیر، طرفداران خود را وارد مجلس شورای ملی کرد.

📌 **باید می‌دونستی که!** تشکیل عدالتخانه در تمام شهرها و عمل به قانون اسلامی به شکل دقیق از جمله خواسته حاضرین در اولین تحصن در آستانه شکل‌گیری نهضت مشروطه بود.

۳۲۵. ۲ آیت‌الله سید حسن مدرس یکی از مخالفان سرسخت شیوه حکومت رضاشاه بود که به دست مأموران این حکومت به شهادت رسید. هم‌چنین رضاخان به بهانه برقراری امنیت، برخی از قیام‌های آزادی‌خواهانه و استقلال‌طلبانه، مانند نهضت جنگل به رهبری میرزا کوچک‌خان جنگلی را با خشونت زیاد سرکوب کرد.

🔍 بررسی سایر گزینه‌ها:

۱ در دوران حکومت رضاخان به خاطر استبداد وی، هیئت وزیران و نمایندگان مجلس شورای ملی اختیار و استقلال چندانی نداشتند و تابع دستورات شاه بودند. ۳ به شهادت رساندن شیخ فضل‌الله نوری در جریان نهضت مشروطه رخ داد. ۴ به گلوله بستن مردم در کنار حرم امام رضا(ع) در پی اعتراض مردم به اقدامات حکومت رضاشاه برای تضعیف هویت اسلامی و تخریب فرهنگ ایرانی رخ داد.

۳۲۶. ۱ رضاخان قبل از این‌که به حکومت برسد، برای جلب نظر مردم خود را فردی مذهبی و پایبند به احکام و ارزش‌های دینی نشان می داد. به همین دلیل، در مراسم و مجالس مذهبی حضور می یافت و با علما دیدار و مشورت می کرد.

۳۲۷. ۴ احداث این راه با تبلیغات فراوان انجام گرفت و به جای آن‌که با اهداف اقتصادی و به نفع مردم کشور طراحی شود، هدف آن ایجاد راهی سراسری برای انتقال سریع نیروهای انگلیسی از جنوب به شمال بود.

📌 **باید می‌دونستی که!** در صورت پیشروی روس‌ها، انگلیسی‌ها با استفاده از این راه می‌توانستند نیروهای خود را به سرعت به شمال بفرستند و مانع نفوذ آن‌ها به هندوستان شوند. در جنگ جهانی دوم همین راه به مهم‌ترین عامل ارتباطی نیروهای متفقین مبدل شد.

۳۲۸. ۲ به وجود آوردن ارتش منظم در ایران از جمله برنامه‌های اساسی انگلیسی‌ها و اهداف استعماری آن‌ها بود. این ارتش ضمن این‌که تمرکز قدرت سیاسی را در کشور ممکن می ساخت، قیام‌های مردمی را سرکوب می کرد و در مواقع ضروری به عنوان تأمین‌کننده اهداف نظامی انگلستان مورد استفاده قرار می گرفت.

پس از آن، **دکتر مصدق نخست‌وزیر** شد تا آن قانون را به اجرا درآورد و دست بیگانگان را از منابع و صنعت نفت ایران کوتاه کند.

حواست باشه که: اول قانون ملی‌شدن نفت تصویب شد، بعد دکتر مصدق نخست‌وزیر شد.

۳۳۶. **۳** دولت انگلیس برای جلوگیری از اجرای قانون ملی‌شدن صنعت نفت، کارشکنی‌های مختلفی کرد، اما به دلیل **وحدت ملت** و **همدلی رهبران نهضت**، ناکام ماند.

باید می‌دونستی که! مجلس شورای ملی نیز با مشاهده اتحاد و یکدلی مردم، قانون ملی‌شدن نفت را در اسفند ۱۳۲۹ تصویب کرد.

۳۳۷. **۴** پس از مدتی، میان رهبران و گروه‌های سیاسی پشتیبان نهضت ملی‌شدن نفت **اختلاف** بروز کرد و اتحاد و همدلی به **تفرقه** و **دشمنی** تبدیل شد. این وضعیت، ملت را دلسرد و دشمنان نهضت را امیدوار کرد. دولت‌های **انگلیس** و **آمریکا** از این شرایط برای سرنگونی دولت دکتر مصدق از طریق **کودتا** استفاده کردند. طبق برنامه‌ای که این دو کشور طراحی کردند، در روز **۲۸ مرداد ۱۳۳۲** واحدهایی از ارتش به فرماندهی **سرلشکر فضل‌الله زاهدی** به خیابان‌ها ریختند و با اشغال مراکز مهم پایتخت، دولت دکتر مصدق را سرنگون کردند.

۳۳۸. **۲** دولت‌های **انگلستان** و **آمریکا** با استفاده از اختلاف میان رهبران و گروه‌های سیاسی پشتیبان نهضت ملی‌شدن نفت، برنامه‌ای را از طریق کودتا در روز **۲۸ مرداد ۱۳۳۲** طراحی کردند.

۳۳۹. **۳** چند ماه پس از کودتای ۲۸ مرداد، حکومت پهلوی با نادیده گرفتن قانون ملی‌شدن صنعت نفت، امور اکتشاف، استخراج و فروش نفت را طی قراردادی به چندین شرکت نفتی **انگلیسی**، **آمریکایی**، **هلندی** و **فرانسوی** واگذار کرد. این شرکت‌ها متعهد شدند ۵۰ درصد درآمد فروش نفت را به ایران بپردازند.

۳۴۰. **۳** برای پاسخ به این سؤال بهتر است موارد را بررسی کنیم. مورد **الف** درست است. مورد **ب** نادرست است، زیرا حکومت رضاشاه به احزاب و روزنامه‌های مستقل اجازه فعالیت نمی‌داد و با زور و خشونت، فضای خفقان، ترس و سرکوب را بر جامعه حاکم کرد. مورد **پ** نادرست است، زیرا با توجه به حکومت استبدادی رضاشاه، هیئت وزیران و نمایندگان مجلس شورای ملی اختیار و استقلال چندانی نداشتند و تابع دستورات شاه بودند.

مورد **ت** درست است، زیرا در دوران حکومت رضاشاه، ارتباط میان علایق دینی و ملی مردم ایران که سبب اقتدار و تقویت هویت ملی است، نادیده گرفته می‌شد و تلاش گسترده‌ای برای از بین بردن هویت قومی و ارزش‌های برخی از اقوام انجام شد.

مورد **ث** درست است، رضاشاه نیروهای سه‌گانه ارتش را با هدایت انگلیسی‌ها به وجود آورد.

۳۴۱. **۲** محمدرضاشاه که پس از کودتا، سلطنت دوباره خود را مدیون انگلیس و آمریکا می‌دید، به شاهی **مستبدتر** و **ستمگر** تبدیل شد و **اصول قانون اساسی** را آشکارا نادیده می‌گرفت (موارد **ب** و **ت**).

۳۳۹. **۴** حکومت رضاشاه به بهانه پیشرفت و نوسازی فرهنگی و اجتماعی کارهایی انجام داد که نتیجه آن‌ها تضعیف ارزش‌های دینی و رواج فرهنگ غیرایرانی بود. یکی از این کارها، مجبور کردن مردم به این بود که **لباس یکسانی** به تن کنند و کلاه لبه‌داری (مشهور به کلاه پهلوی) بر سر بگذارند. پس از آن، **محدودیت‌هایی برای برگزاری مراسم مذهبی** از جمله عزاداری امام حسین (ع) به وجود آمد و زمزمه برداشتن (کشف) حجاب مطرح شد. ۳۳۰. **۲** با اقداماتی که حکومت رضاخان برای تضعیف ارزش‌های دینی و رواج فرهنگ غیرایرانی انجام داد، مردم **مشهد** در اعتراض به این کارها در **مسجد گوهرشاد** گرد هم آمدند. نیروهای نظامی مردم را در کنار حرم حضرت امام رضا (ع) به گلوله بستند و عده زیادی را شهید و مجروح کردند.

۳۳۱. **۳** جنگ جهانی دوم با حمله ناگهانی **آلمان** به **لهستان** آغاز شد. **ایتالیا** و **ژاپن** به آلمان پیوستند و دولت‌های محور را تشکیل دادند.

حواست باشه که: فرانسه، شوروی و آمریکا در جبهه متفقین بودند.

۳۳۲. **۱** در جنگ جهانی دوم، دولت ایران اعلام بی‌طرفی کرد، اما در شهریور ۱۳۲۰، متفقین به بهانه **حضور تعدادی از کارشناسان آلمانی**، کشور ما را اشغال کردند. هدف اصلی آن‌ها از این اقدام، **استفاده از موقعیت و منابع و امکانات** ایران به سود خویش بود.

باید می‌دونستی که! متفقین پس از اشغال ایران، رضاشاه را مجبور کردند که از قدرت کناره‌گیری کند و سپس او را از ایران تبعید کردند.

۳۳۳. **۳** محمدرضاشاه در سال‌های نخست سلطنت خود این امکان را نداشت که همچون پدرش با استبداد (دیکتاتوری) حکومت کند؛ بنابراین برای نمایندگان مجلس شورای ملی و هیئت وزیران فرصتی به وجود آمد که در اداره امور کشور نقش مؤثری داشته باشند. هم‌چنین در این دوره **احزاب سیاسی و مطبوعات** فعالیت خود را دوباره آغاز کردند.

محمدرضاشاه که پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲، سلطنت خود را مدیون انگلیس و آمریکا می‌دید، به شاهی مستبدتر و ستمگر تبدیل شد و اصول قانون اساسی را آشکارا نادیده گرفت. او هم‌چنین با تأسیس **ساواک** به کمک **آمریکایی‌ها**، به سرکوب شدید مخالفان پرداخت و دوباره **فضای ترس و خفقان** بر ایران حاکم شد.

۳۳۴. **۴** در سال‌های بعد از جنگ جهانی دوم، مردم ایران خواهان لغو قرارداد، واگذاری منابع نفت ایران به انگلستان و ملی‌شدن صنعت نفت بودند. آیت‌الله کاشانی و دکتر محمد مصدق رهبری نهضت ملی‌شدن صنعت نفت را به عهده گرفتند.

باید می‌دونستی که! این نهضت یکی از رویدادهای مهم تاریخ معاصر ایران است. امتیاز بهره‌برداری از منابع نفت ایران در زمان **مظفرالدین‌شاه به انگلیسی‌ها** واگذار شده بود. رضاشاه امتیاز مذکور را لغو کرد، اما خیلی زود طی قرارداد دیگری، دوباره منافع نفت ایران را به انگلستان واگذار کرد.

۳۳۵. **۲** پس از واگذار کردن منابع نفت ایران به انگلستان در زمان رضاشاه، در سال‌های بعد از جنگ جهانی دوم، مردم ایران خواهان لغو آن قرارداد و ملی‌شدن صنعت نفت بودند. مجلس شورای ملی نیز با مشاهده اتحاد و یکدلی مردم، **قانون ملی‌شدن نفت** را در اسفند ۱۳۲۹ تصویب کرد.

او هم چنین با تأسیس سازمان اطلاعات و امنیت کشور (ساواک) به کمک آمریکایی‌ها، به سرکوب شدید مخالفان پرداخت و فضای ترس و خفقان بر ایران حاکم شد (مورد ۲).

باید می‌دونستی که! برداشتن حجاب از سر زنان و دختران اقدامی است که در حکومت رضاشاه انجام شد.

۳۴۲. ۲ انگلستان و روسیه برای مقابله با قدرت روزافزون آلمان و متحدانش، تصمیم گرفتند به جای رقابت، با یکدیگر همکاری کنند. به همین دلیل این دو کشور طی قرارداد ۱۹۰۷ ایران را میان خود تقسیم کردند. انگلستان پس از خروج نیروهای روسیه از ایران، برای تثبیت نفوذ و سلطه خود در کشور ما، قراردادی با وثوق‌الدوله، نخست‌وزیر وقت بست که به «قرارداد ۱۹۱۹» معروف شد.

۳۴۳. ۱ جنگ جهانی اول در سال ۱۹۱۴ م. / ۱۲۹۳ ش. آغاز شد و دولت ایران در ابتدای جنگ، بی‌طرفی کامل خود را اعلام کرد. جنگ جهانی دوم در ۱۹۴۵ - ۱۹۳۹ م. / ۱۳۲۴ - ۱۳۱۸ ش. بود که شروع آن همان ۱۹۳۹ می‌شود و در این جنگ هم دولت ایران اعلام بی‌طرفی کرد.

باید می‌دونستی که! در جنگ جهانی اول انگلستان، روسیه و عثمانی، بی‌طرفی ایران را نادیده گرفتند و در جنگ جهانی دوم متفقین این بی‌طرفی را نادیده گرفتند.

۳۴۴. ۳ در قراردادهای گلستان و ترکمانچای با وجود مقاومت‌های مردمی در نهایت مفاد این عهدنامه‌ها بر ایران تحمیل شد. در قرارداد ۱۹۰۷ با وجود مقاومت برخی از مشروطه‌خواهان به‌ویژه در تبریز و مشهد، سرانجام انگلستان و روسیه، کشور را به سه بخش تقسیم کردند. در قرارداد ۱۹۱۹ که انگلستان به فکر نفوذ و سلطه خود بر ایران بود، امور نظامی و مالی ایران در اختیار کارشناسان (مستشاران) نظامی و مالی انگلستان قرار گرفت.

باید می‌دونستی که! قرارداد ۱۹۱۹ با مخالفت جدی شخصیت‌هایی مانند آیت‌الله مدرس و شیخ محمد خیابانی روبه‌رو شد و احمدشاه قاجار از تأیید آن خودداری کرد.

۳۴۵. ۲ هم‌زمان با وقوع انقلاب مشروطیت در ایران، آلمان و متحدانش به یک قدرت بزرگ اروپایی تبدیل شده و درصدد دست‌اندازی بر مستعمرات دیگر کشورها بودند. انگلستان و روسیه برای مقابله با قدرت روزافزون آلمان و متحدانش تصمیم گرفتند به جای رقابت با یکدیگر همکاری کنند. به همین دلیل این دو کشور طی قرارداد ۱۹۰۷ ایران را میان خود تقسیم کردند. **حواست باشه که:** در مناسبات سیاسی اعلام بی‌طرفی مربوط به وقوع جنگ‌هاست. در قرارداد ۱۹۰۷ که بین انگلستان و روسیه بسته شد، موضوع قرارداد استعمار کشور ایران بود.

۳۴۶. ۱ همان‌گونه که آیت‌الله طباطبایی در رأس نهضت مشروطه بود، آیت‌الله کاشانی نیز در رأس نهضت ملی‌شدن نفت بود.

۳۴۷. ۴ ترتیب وقایع: جنگ جهانی اول: در سال ۱۹۱۴ شروع شد. - قرارداد ۱۹۱۹: بین روسیه و انگلستان اتفاق افتاد. - کودتای ۱۲۹۹: انگلستان پس از ناکامی در قرارداد ۱۹۱۹ این کودتا را پایه‌گذاری کرد تا رضاخان به قدرت برسد. - نهضت ملی‌شدن نفت: در ۲۹ اسفند ۱۳۲۹ ش. اتفاق افتاد.

۳۴۸. ۴ پس از کودتای ۲۸ مرداد و بازگشت محمدرضاشاه به سلطنت، آمریکایی‌ها برای جلوگیری از وقوع قیام‌های مردمی و حفظ حکومت پهلوی توصیه کردند که شاه در امور اجتماعی و اقتصادی کشور تغییراتی ایجاد کند. ۳۴۹. ۳ حکومت پهلوی به ظاهر وانمود می‌کرد که با این تغییرات قانونی قصد دارد مردم را در فعالیت‌های اجتماعی مشارکت بدهد، اما در واقع هدف او تضعیف هویت اسلامی جامعه ایران بود. به همین دلیل، علماً با این تغییر قانون مخالفت کردند. برجسته‌ترین مخالفان، عالمی شجاع به نام آیت‌الله سید روح‌الله خمینی بود که در قم اقامت داشت.

باید می‌دونستی که! سه شخصیت نام‌برده در سه گزینه دیگر طی وقایعی تا قبل از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ از دنیا رفتند.

۳۵۰. ۳ محمدرضاشاه پیروی از سیاست‌های آمریکا را برای حفظ حکومت خود ضروری می‌دانست. به همین دلیل، مدت کوتاهی پس از لغو تصویب‌نامه انجمن‌های ایالتی و ولایتی، اعلام کرد که اصول شش‌گانه‌ای را با عنوان «انقلاب سفید» به همه‌پرسی (رفراندوم) خواهد گذاشت.

باید می‌دونستی که! محمدرضاشاه پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ سلطنت خود را مدیون انگلیس و آمریکا می‌دید؛ بنابراین پس از این کودتا، فصل جدیدی از نفوذ و سلطه آمریکا بر ایران آغاز شد.

۳۵۱. ۱ در پی سخنرانی امام خمینی در اعتراض به دادن مصونیت قضایی به آمریکاییان و سرزنش کردن شاه، حکومت پهلوی دریافت که امام اهل سازش نیست؛ بنابراین در ۱۳ آبان ۱۳۴۳ ایشان را به ترکیه تبعید کرد. حدود یک سال بعد، تبعیدگاه امام از ترکیه به عراق تغییر یافت و تا مهر ۱۳۵۷ امام در شهر نجف ساکن بود.

حواست باشه که: امام در ۱۳ آبان ۱۳۴۳ ابتدا به ترکیه تبعید شد؛ پس گزینه‌های ۲ و ۴ رو حذف کنید تا سریع‌تر به جواب برسید.

۳۵۲. ۴ زندان کمیته مشترک ضد خرابکاری هم‌اکنون به موزه عبرت تبدیل شده است.

۳۵۳. ۲ حکومت پهلوی در سال ۱۳۴۱ به ظاهر برای مشارکت دادن مردم در فعالیت‌های اجتماعی و در باطن به منظور تضعیف هویت اسلامی جامعه ایران، لایحه انجمن‌های ایالتی و ولایتی را تصویب کرد.

باید می‌دونستی که! مفاد این لایحه عبارت بود از: لغو شدن شرط مسلمان بودن برای انتخاب‌کنندگان و انتخاب‌شوندگان شوراهای استان‌ها و شهرستان‌ها و هم‌چنین شرط سوگند به قرآن یادکردن انتخاب‌شوندگان به سوگند به کتاب آسمانی تبدیل شد.

حواست باشه که: اصول شش‌گانه همان انقلاب سفید است.

۳۵۴. ۲ امام خمینی، در عصر عاشورا (۱۳ خرداد ۱۳۴۲) در سخنانی تاریخی در مدرسه فیضیه قم، شاه را به دلیل ستمگری، همکاری با اسرائیل و وابستگی به آمریکا به شدت محکوم کرد.

۳۵۵. ۳ امام خمینی پس از تحمل چند ماه بازداشت، در فروردین ۱۳۴۳ اجازه یافت که به قم بازگردد. مدتی بعد، آمریکا دولت ایران را مجبور کرد که به مأمران نظامی آمریکا علاوه بر تأمین هزینه‌های آن‌ها مصونیت قضایی یا حق کاپیتولاسیون (قضاوت‌سپاری) نیز بدهد. براساس این مصونیت، اگر آمریکایی‌ها در ایران مرتکب جرمی می‌شدند، دادگاه‌های ایران حق رسیدگی به جرم آن‌ها را نداشتند.